UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Aluari Pelagij de pla[n]ctu eccl[es]ie desideratissimi libri duo et indice copiosissimo et marginarijs additionibus rece[n]s illustrati

Alvarus <Pelagius>

Lugduni, 1517

Quadragesimussext[us] ar. q[ui]b[us] [et] q[ua]liter [et] a q[ui]b[us] [et] ingua[n]tu[m] est restitutio facie[n]da. Q[uod] clerici male administra[n]tes bona eccl[es]ie/ tenent[ur] ad ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-29953

Visual Library

etcis iſti demones contraxerant: ꝙ ad eorũ aſpectum nõ
terrebant. ſed abſq; pauore cũ eis loquebantur ⁊ contre
ctabantur: ſicut ex earũ iudiciali confeſſione habui. vere
ſpũs immũdus in immunditia delectatur. Luc. xi. xxxij. q.
iiij. in co. de peni. di. ij. ſi em̃. in fi. Job. xxxviij. Dormit in lo
cis humentib⁹. i. luxuria humoroſa. ¶ Centeſimoſecũdo
⁊ vltimo. quedã earũ incorrigibiles ſunt: q: ſuperbiſſime
ſunt: licet exterius humilitatẽ pretendãt: et dedignantur
corrigi. Contra quas dicit̃ Prouer. xv. Qui increpationes
odit morietur. Vñ ⁊ tales demoniace poſſunt dici q: aſſimi
lantur diabolo q̃ incorrigibilis eſt. vñ Eccl̃i. xxi. Qui odit
correctionẽ/veſtigiũ eſt peccatoris. habet em̃ characterẽ
beſtie. i. diaboli. Unde iudeis incorrigibilibus ait domi/
nus. Joan. viij. Uos ex patre diabolo eſtis.

¶ Articulus. xlvj.

Expeditis igitur cri/

minibus mulierũ centũ ⁊ duobus preter alia
que enumerari nõ poſſunt ⁊ oim̃ aliorum ſta
tuum/q: neceſſarium eſt cuilibet in quolibet
ſtatu in quo nullus euadit quin ad reſtitutionẽ aliquam
teneatur: ſcire q̃liter neceſſe eſt quid ⁊ qualiter/teneatur
in quantũ/⁊ quibus. Jdeo de reſtitutione ⁊ ſatiſfactione
que eſt tertia pars penitentie. de peni. di. j. perfecta penitẽ
tia. vbi de hoc nota. ⁊ di. iij. perfecta. ⁊ ſine qua falſa agit̃
penitentia. xiiij. q. vj. ſi res. de peni. di. v. falſas. aliq̃ adnota
bo. ¶ Eſt aũt vera reſtitutio vera ⁊ plena redintegratio
rei ablate ei cui⁹ eſt res: ⁊ eius corporalis per eũ apprehẽ
ſio. probatur hoc aperte. iij. q. j. §. Sed notandum. cum. c.
ſequen. ⁊ ex̃ de reſti. ſpo. c. ſi.

Uibus ergo ⁊ qua/

liter/⁊ a quibus/⁊ inquantũ/facienda eſt re
ſtitutio male ablatorũ: Breuiter reſpõdeas
ꝙ damnũ paſſis: vel heredibus/vel ſucceſſo/
ribus eorũ ſi extant. Ab ijs qui damnũ dederunt: vel here
dibus eorũ/Et in ſolidũ ſi facultas ſupperit facienda eſt
reſtitutio. Alioquin fruſtratoria eſt penitentia. vt pre. c. pe
ce. §. ſi res. ⁊ c. falſas. ⁊ ex̃ de vſur. cũ tu. ⁊ ex̃ de homi. ſicut
dignum. §. hi quoq;. ¶ A Quid de prelatis vel alijs cle
ricis tenentib⁹ adminiſtrationẽ eccleſiaſticã vel beneficiũ
⁊ male adminiſtrantib⁹: numq̃d tenẽtur reddere eccleſiã
indemnem: Sic. ex̃ de elec. qd̃ ſicut. §. ſi. vbi de hoc. ⁊ de re.
ec. non ali. ſiq̃s. xij. q. ij. monemus. vbi de hoc. ⁊ c. ſtatuim⁹
cum. iiij. c. ſe. Et hoc intelligas ſiue prelat⁹ de rebus eccle/
ſie expenderit in meliorationẽ proprij patrimonij: vel al's
male: vel etiã ſi propter nimiã diligentiam ꝓpriorum ne/
gociorum/neglexerit eccleſie negotia ꝓcurare: ⁊ ſic eſt ec
cleſia damnũ paſſa. Jdem eſt ſi potuit acq̃rere eccleſie ſuc
⁊ noluerit: vel neglexerit: et maluit ſibi acq̃rere: imputat̃
ei: ⁊ tenet̃ ad inſtar tutoris. C. arbi. tu. q̃c q̃d. Nec em̃ vtili
tatem ſuã ꝓponere debet vtilitati eccleſie: ſicut nec tutor
vtilitatẽ ſuã vtilitati pupilli. ff. de admi. tu. tutor. §. j. ff. cõ/
mo. ſi vt certo. §. cõmodatũ. in ſi. ibi. quẽ non cauſa replẽ/
de neceſſitatis eccleſie. ⁊. vij. q. j. preſentiũ. ⁊ c. placuit. vbi
de hoc in gloſ. nota. ⁊ legit̃ ⁊ no. xij. q. iiij. q̃cumq;. ij. q. vij.
latores. expreſſum. ex̃ de rebus ec. epi. Sed et de culpa ſeu
negligentia ꝓcuratoris ſui/ſeu vicarij tenent̃. ex̃ de of. ar
chid. ea que. de ſta. mo. cum ad monaſteriũ. §. penul. ff. de
cuſto. ⁊ exhi. re. l. ſi. Jlle aũt prelat⁹ ad talẽ reſtitutionẽ ad
ſtringitur q̃ propriũ habet. ex̃ de preben. de multa. vbi de
hoc. de app. reprehenſibilis. al's pena alia puniatur. ꝑ ea.
xiiij. q. vj. ſi res. etiã adde hic quod ſcripſi. ſ. in hac. ij. parte
in. §. vlti. q̃ incipit hec q̃re. in ar. xxix. ¶ Quid de ijs q̃ do/
nant in honeſtis ſuis mulierib⁹/vel mimis/vel ioculatori
bus: vel expendũt ad põpam mũdi: Dico ꝙ ſi propter pecca
tum qd̃ cõmittunt: vel propter carnalitatẽ vel fauorẽ ſecu
li hoc faciũt: peccant mortaliter. lxxxvj. di. donare. ⁊ tenẽ/
tur reſtituere ſi habent vnde et propriũ. Pro hoc faciunt
optime. xij. q. ij. gloria. ibi. Eccl'iam fraudare ſacrilegium
eſt. Accepiſſe pauperib⁹ erogandũ ⁊ eſurientib⁹ plurimis
illud reſeruare/vel cautũ vel timidũ eſt. vel (qd̃ apertiſſi/
mi ſceleris eſt) aliq̃d exinde ſubtrahere oim̃ predonũ cru
delitatem ſuperat. ⁊ c. et ſi illi. ſm̃ Ray. De ijs etiam q̃ re/
ceperunt taliter/nõ eſt dubiũ ꝙ tenent̃ ad reſtitutionem
faciendã. xiiij. q. vj. ſi res. Et de hoc. ſ. notaui vbi dixi de de
fectibus clericorũ. §. de preſbyteris. ꝶ. xlv. ⁊ ꝶ. xlvj. ⁊. xlviij.
ar. ⁊. §. vlti. hic q̃ro. vbi de hoc copioſe diſſerui. xxix. ar. i ſi.
Si ꝟo cauſa eleemoſyne ⁊ ſuſtentationis nature cõferãt:
non peccãt: nec tenent̃ ad reſtitutionẽ. dum tñ alias abſti
neant a peccatis. lxxxvj. di. paſce. xij. q. ij. ⁊ ſi illi. ⁊ c. gloria
epi. ⁊. xlvij. di. ſicut hi. Et ħ maxime cauſa hoſpitalitatis:
vel quãdo caſu fortuito veniunt: nec al's q̃d comederent
de facili inuenirẽt. ar. xlij. di. quieſcam⁹. xi. q. iij. qm̃ multos
ex̃ de ſen. ex. ſi vere. ⁊ c. cũ voluntate. Hoc etiã intelligen/
dum eſt ꝙ cauſa eleemoſyne talibus dari põt: ſi a peccato
amodo abſtinere ꝓponunt. al's eſurienti vtili⁹ panis tolli
tur ſm̃ Aug. ſi de cibo ſecur⁹ iuſtitiã negligat: ꝙ eſurienti
frangit̃ vt iniuſtitie ſeduct⁹ acq̃eſcat. v. q. v. non oĩs. xxiij.
q. iiij. nimiũ. de hoc in pre. c. q̃eſcamus. et pre. c. nõ omnis.
¶ B S. A cui fiet reſtitutio ab hiſtrione vel meretrice
q̃ non debuit hoc recipere propter peccatũ cõmittendum
nũquid illi q̃ dedit: non. ſed ſucceſſori ſuo vel ſuperiori: q̃
hoc in vtilitatẽ eccleſie expẽdat. ar. xvij. q. iiij. ſiq̃s in atrio
ex̃ de of. or. cũ nos. de cleri. coniu. diuerſis fallacijs. facit ex̃
de here. vt cõmiſſi. §. ſi. li. vj. in ſi. Nec obſtat. ex̃ de occi. tua
nobis. §. j. ꝶ. preteritu. q: illud intelligit̃ qñ is qui tenetur
ad reſtitutionem/non receperat a clerico id qd̃ tenet̃ reſti
tuere. ⁊ ſic non erat clericus particeps in delicto. Ubi ꝟo
particeps eſt clericus: non ei ſit reſtitutio: vt puniat̃ in eo
in quo deliquit. ex̃ de immu. ec. c. ſi. de iure pa. paſtoralis.
de tẽpo. or. literas. ¶ Quid de muliere que filiũ ſuſcepit
de adulterio: vel partũ ſibi ſuppoſuit alienum: vt ſic here/ Partus
ditas mariti ad filium ſuſceptum de adulterio vel ſuppo de adul/
ſitum partum perueniat. Hic notãdũ ꝙ partus ſuppoſiti terio ſuſ
accuſatio nullo tempore claudit̃. vnde ⁊ poſt mortẽ illius ceptiaut
qui cõmiſit de hoc querendũ eſt. ff. de falſis. qui falſam. §. alteri
ſi contra regulã illam ꝙ crimina morte extinguũtur. xxiij. ſuppoſi/
di. quorundã. vbi de hoc. Non tamẽ eſt hec accuſatio po ti.
pularis: ſʒ ijs tantũ quorũ intereſt cõpetit. ff. de fal. lex cor
nelia. ij. §. j. Tali aũt mulieri nõ videtur ꝙ poſſit de leui cõ
ſuli. quia ſi hoc reuelat: multiplex periculũ imminere po/
teſt. forte vir dimittet eam: vel interficiet. et ſic contingere
nequentes vterq; adulterabuntur: ſient guerre inter pa/
rentes viri ⁊ mulieris: et homicidia cõmittentur. Prete/
rea quid proderit hec reuelatio: quia non credetur ei de
adulterio in preiudiciũ filij fortiã hoc negantis. nec for/
ſan ſuppoſitio probari põt et ſic nõ obeſt filio quã nuptie
demonſtrãt. ff. de ijs qui ſui iuris ſunt. filiũ. ⁊ ex̃ ar. de pro
ba. per tuas. ⁊ qui ſi. ſint le. per tuas. Si vero hoc non re/
uelat durante hac fraude: non videt̃ ꝙ debeat ei pñia iniũ
gi. ar. ex̃ de peni. et re. ꝙ quidã. ⁊ pre. c. ſi res. Solũmodo
tali mulieri etiam durante fraude iſta non eſt penitentia
deneganda. ſed ſiue habeat alios filios vel parentes q̃ ab
inteſtato venirent: ſiue alios heredes inſtituerit ſibi mari
tus: ſiue propter hoc dimittat ꝙ nõ inſtituat: nam et quo/
ad hec peccat mulier indiſtincte: quia per hoc videtur im
pedire factionem liberam teſtamenti. C. ſiquis aliquem
teſta. prohibu. l. j. et. ij. Jn ijs omnibus caſibus eſt eidem
mulieri per diſcretum et cautum ſacerdotẽm competens
ſatiſfactio iniungenda. et hoc eſt quod ſoluitur. ex̃ de pe/
niten. et remiſſio. officij. Et nota quod dicitur ſub decre.
preal. officij. per diſcretum ſacerdotem/ſubaudi tu/⁊ cau
tum. ſcilicet vt ſciat hoc celare non publicare. ex̃. c. omnis
Et vt ſciat conſulere mulieri. Quod vt cautius faciat/
conſiderare debet qualitates perſonarum: tam mariti q̃
mulieris et filij putatiui. Si enim mulier dominatur vi/
ro: et confidit de ipſo intantum ꝙ ſecure poteſt ei dicere.
et ꝙ inde faciet quicquid voluerit: ſicut alique mulieres
inueniuntur de quibus vulgariter in Lombardia dicit̃ ꝙ

lumbare ſiue braguerium portant: ⁊ alique etiā inueniū/
tur que ſcientibus viris adulterantur: nec viri audēt etiā
inde loqui. vt narrat Oſti. de quadā quam inuenit: quam
maritus nō poterat cognoſcere: ⁊ ſuſtinebat ꝙ ab alio co
gnoſceret: et filios tn̄ ab alio ſuſceptos nutriebat tamꝗ̄
ſuos. Jn tali caſu tute pōt ſacerdos conſulere ꝙ hoc reue
let marito. Et exquo cōſentiet: quoad reſtitutionē eſt mu
lier abſoluta: q2 conceſſum eſt marito de ſuo cōcedere ſic/
ut placet. C. de iudeis. nemo exterus. C. manda. in reman
data. Si vero periculū imminet in reuelatione marito fa
cienda: ſicut pro maiori parte preſumendū eſt: ⁊ filius pu
tatiuus ſit homo ſimplex ⁊ ſpiritualis ⁊ timens deum: re
cepto iuramento a muliere ꝙ hoc non proponit malitio/
ſe: ertra filio ꝙ ſecretum teneat: ſi hoc tamen viderit expedi
re/poterit hoc in ſecreto filio reuelari. ⁊ inducendus erit
vt intret religionem vel ad remotas vel vltramarinas
ſe transferat regiones: ⁊ de hereditate nil habeat vel cō/
tingat. et ſic quoad ſatiſfactionem hereditatis mulier ſi/
militer eſt in tuto: nec tenetur filius de cōſumptis bona fi
de. ar. C. de rei ven. certū eſt. Mulier tamen tenetur: que
cauſam dāni dat. ex̄ de iniuri. c. fi. Qz ſi filius nō eſt talis
nec vult credere mulieri: nec cōſilio ſacerdotis acqeſcere
⁊ ei periculū eſt reuelare: tunc nullū reſtat remedium niſi
ꝙ mulier ſi propriū habeat: ijs qui inteſtato venirent vel
alijs ſcriptis heredibus quoad valorem partis iſtius filij
putatiui ⁊ eſtimationē per eū cōſumptorū ſatiſfaciat cō/
petenter. vel ſi tales nō exiſtant: faciat inde eleemoſynam
de epiſcopi dioceſani conſenſu. ar. ex̄ de iude. cū ſit. Verū
ſi proprium non habet: vel nō poteſt ad plenū ſatiſfacere
doleat de peccato: proponens firmiter in mente ꝙ ꝙ̄ citiſ
ſime poterit ſatiſfaciet iuxta poſſe. Satiſfactio etiam ſi fa
cultas ſatiſfaciendi adeſt caute fiat per eundē ſacerdotē
vel aliā perſonā interpoſitam: que caute hoc ſciat facere.
ſic videlicet dicendo. Quedā perſona tenet vobis intātū.
Ecce ego vobis reddo. accipiatis quod veſtrū eſt. Vel ſi
non poteſt ſatiſfacere mulier: poterit dicere. quedā perſo/
na tenetur vobis intantū, penitet multū de peccato. ſup/
plico pro deo ⁊ pro ſalute anime veſtre ꝙ ei remittatis. ſic
intellige ex̄ de penitē. ⁊ re. officij. ⁊ ar. xxij. q. v. hoc veſter.
Sed conſiderare debet ſacerdos qualitatē perſone cui
hoc dicet. Nam ſi forte eſſet fama ſuper hoc. vel is cui di/
cet hoc/aliquā maculā ſuſpitionis habere poſſet de mu/
liere: propter quod forte ad dominū terre iret: ⁊ ipſam fa/
cere poſſet poni in tormentis: melius eſt tacere: ⁊ cōtritio
ſufficit mulieri. ar. xxij. q. ij. ne quis. Jllud etiam caueat ſa
cerdos ne illud reuelet iudici cuicūꝗ̄. ex̄ de ex. pre. dilect⁹

Naufra/gia. ❡ L Quid de naufragijs? Et quidē talia poſſunt occu
pari vt ſalua fiant. et dn̄o reddantur. vt no. ex̄ de accu. cū
dilecti. in gloſ. epiſcopus. Eſt tamen totū reſtituendū. ff.
de incen. rui. nau. l. ſiquis ex naufragio. non obſtante con/
traria conſuetudine vel ſtatuto. Et qui talia occupāt ad
retinendum excōmunicati ſunt. quod dic vt legit ⁊ no. ex̄
de rap. ex cōmuni. ⁊ lex cōtraria iniquiſſima erat. legitur ⁊
ij. di. rhodie. quia cōtra preceptū dn̄i. Diliges dn̄m deū et
proximū. Matth. xxij. ⁊ Mar. xij. ⁊ Leuit. xix. Luc. x. de pe
ni. di. ij. charitas. ſ. Jtē Mat. vij. Luc. vj. Oia que vultis vt
faciant vobis hoīes ⁊ vos facite eis. di. j. humanū. de ma.
⁊ obe. dilecti. vbi Aug. Qz dictum eſt Oia quecūꝗ̄ vultis
non viſitate aſſumpſi ſed ꝓprie dictū accipi oportet. Vo/
luntas namꝗ̄ nō eſt niſi in bonis. nam in malis ꝓprie cu
piditas dicit non voluntas. Jtem Cyprianus. Verbū pa
tris dn̄s Jeſus chriſt⁹ oībus venit. preceptorū ſuorū fecit
grande cōpendiū quū dixit. Quecūꝗ̄ vultis ⁊c. vnde ſub
dit. Hec eſt em̄ lex ⁊ ꝓphete. Chryſ. ſup Matth. Nam q̄/
cunꝗ̄ lex ⁊ prophete ſparſim in oībus preceperūt ſcriptu
ris: in hoc cōpendioſo continent mādato: quaſi innume/
rabiles arbores rami in vna radice. Grego. x. moralium
Qui em̄ cogitat vt ea alteri faciat q̄ ipſe ſibi ab altero fie/
ri expectat: penſat nimirū vt malis bona ⁊ bonis meliora
reſpondeant. Jtē Chryſ. Vn̄ manifeſtū eſt etiā qm̄ et no/
bis q̄ debeāt hoīes ſcimus: ⁊ nō eſt poſſibile ad ignorātiā
recurrere. Jtē Aug. de ſermone dn̄i. Videtur aūt hoc pre
ceptum ad dilectionē proximi pertinere: non autē ad dei.
quū in alio loco. Mat. xxij. duo precepta eſſe dicat in q̄b⁹
tota (al's vniuerſa) lex pēdet ⁊ ꝓphete. Quū aūt hic nō
addat tota lex/qḋ ibi addidit: ſeruauit locū alteri precepto
qḋ eſt de dilectiōe dei. Jtē Aug. viij. de trinitate. c. vij. Ad
aliter. ideo ſcriptura tm̄ dilectionē proximi hic cōmemo/
rat: quū dicit Oia quecūꝗ̄ vultis ⁊c. q2 qui proximū dili/
git: cōſequens eſt vt etiā ipſum precipue diligat deū. Jtē
predicta. l. Rhodia et conſuetudo eſt contra id. Tob. iiij.
Quod ab alio oderis fieri tibi: vide ne alteri aliquādo fa
cias. Predicta vera ſunt: niſi ſint talia nauigia q̄ piraticā
tyrannidē exerceant: vel ſint inimica nomini chriſtiano.
vt in conſtitutione noua Frederici Ad decus ⁊ honorem
imperij. §. nauigia. q̄ res naufragij occupat furti teneat.
ff. de acq. rerū domi. qua ratione. §. fi. Jn hoc multū offen
dūt reges Hiſpanie. no. de hoc. j. q. vij. diſpēſationes. gloſ.
penul. ⁊ pre. l. Rhodie. ❡ D Quid de pedagijs et telo/
neis? Eſt aūt teloneū vt dicit Jſidorus loc⁹ in portu ma/
ris vbi merces nauiū ⁊ nautarum emolumēta reddūtur.
telos em̄ grece vt dicit Beda/latine dicit vectigal. a telo/
neo dicuntur telonearij colligētes tributum nauium pro
rege. hi al's dicuntur publicani. iiij. q. iij. §. in criminali. ꝟ.
inuiti. ibi. Jtē publicani. vbi gloſ. exponit. i. telonearij. ta
lis fuit Mattheus apl's. Luc. v. ⁊ Mat. ix. ibi. vidit ieſus
publicanum nomine Mat. ſedentē ad teloneū ⁊c. Diſtin
gue q2 aut ſunt antiqua: aut noua. Jn primo caſu ſi ſunt
impoſita ab ijs q̄ potuerunt imponere ſcilicet principib⁹
vel regib⁹ ⁊ pſertim authoritate eccl'ie ⁊ pro iuſta cā. vt ꝓ
defenſione ſtrate publice cōtra latrones in terra. ⁊ cōtra
piratas in aqua: vel pro defenſione fidei vel patrie cōtra
hereticos vel paganos. vel pro alia ſimili cauſa: et recipi/
ens facit illud ꝓpter qḋ fuit impoſitū: libere ⁊ ſine ſcrupu
lo cōſcientie pōt recipere. Si aūt neſcit a quo fuerit inſti
tutum: credit tn̄ ꝙ ab illis q̄ potuerūt et ex p̄dictis cauſis
credo idē etiam ſi iſte talis nō laborat modo: nec facit ex/
penſas: q2 non eſt neceſſe quū terra bene ſit purgata et in
pace. Parat⁹ eſt tn̄ ⁊ labores ⁊ expenſas impēdere ſi eſſet
neceſſe: ita etiā ꝙ ꝓponat iminente neceſſitate nō ſolū q̄ḋ
tunc acciperet in illas expēſas ponere: ſed etiā vltra ſi eēt
neceſſe. vt q̄ſi fieret cōpenſatio antiquorū pedagiorū re/
dituū: in quib⁹ nil vel parū laborauit vel expēdit ad illos
in q̄bus oporteret eū multū expendere. ſi hec ita geſſerit
pura ⁊ bona fide ſecure pōt recipe. ❡ Jn ſcḋo caſu ſcz
ſi ſit nouū pedagiū vel teloneū: nullo mō pōt aliqs illius
occaſione ab aduenientibus vel tranſeūtibus aliqḋ acci/
pere abſꝗ̄ periculo aīe ⁊ rapine. niſi certū ſit illud a rege
vel principe ſtatutū: et ꝓpter iminentem neceſſitatē aut
aliquā de ſupradictis in principio. ⁊ exinde ꝓcedat p oīa
vt. ſ. dictū eſt de antiquo. hec oīa probātur. xxiiij. q. iij. ſi qs
romipetas. ex̄ de treu. ⁊ pa. inouam⁹. ff. de publi. ⁊ vec. ve
ctigalia. ex̄ de cenſi. innouamus. et. c. peruenit. vbi de hoc
ibi. oportet, quippe ⁊c. ⁊. c. cum apoſtolus. §. prohibemus.
xij. q. ij. nobis. circa fi. ꝟ. ſiquid forte ⁊c. ff. loca. et condu
cto. §. ſi vno. legitur ⁊ no. ex̄ de verbo. ſig. ſuper quibuſdā.
§. preterea. ⁊ ibi vide. ⁊ ex̄ in de cenſi. quamꝗ̄. li. vj. vbi po
nitur pena contra exigentes talia a perſonis eccleſiaſti/
cis ⁊ rebus eccleſie pro rebus ſuis quas deferūt non cau
ſa negotiationis. Si contra formam iſtam eſt acceptum
aliquid: dico eſſe reſtituendum illi a quo acceptū eſt: ſi ſci
ri poteſt. vt pre. c. quamꝗ̄. in fi. Sin minus cū cōſilio eccle
ſie eſt erogandū in pijs cauſis. ex̄ de iudeis. cū ſit. Hic ad
de qḋ ſcripſi. ſ. in hac. ij. pte in. §. expediri. ꝟ. vj. quia ſicut.
xxx. ar. Mercatores vero ⁊ tranſeuntes credo indiſtincte
ꝙ debent perſoluere antiquū ⁊ nouū: dūmodo recipiens
faciat illud propter quod fuit inſtitutū: vt dictū eſt iuxta
formā predictā in vtroꝗ̄. Quod ſi nō faceret: iſti a q̄b⁹ exi
gitur vel debent adire ſup hoc iudicem: qḋ tutius eſt: vel
ceſſante in illo cauſa/ceſſat in eis obligatio: vel illo nō ceſ

nante fidem eis/nec ipſi tenētur ei.l.rſ.di.§.his omnib⁹.ex̄
de iureiu.puenit.ij.de vo.⁊ vo.re.magne. facit quod legit̄
⁊ no.xxiij.q.viij.tributum.in gloſ.ergo non defendāt ⁊c.
Si autē ille recipiens faceret quod ſuū eſt:⁊ iſti aliquid
ſubtraherent:rapina vel furtum eſſet.vnde preciſe tenerē
tur ad reſtitutionem:⁊ agere inſuper penitentiam de fur
to ⁊ mendacio ⁊ alijs peccatis ibi cōmiſſis. Si vero iuſte
ſubtraherent:⁊ ſic iſti furtiue retinerent:peccarent ad mi
nus venialiter in mendacio:dicendo ꝙ ſoluerant quum
non ſoluiſſent.quod erat mēdacium pietatis.xxij.q.ij.pri
mum.ad reſtitutionem autem non tenentur. ¶ Sed q̇d
de chriſtianis qui accedētes ad ciuitates paganorū ſub
trahunt paganis hmōi pedagiū vt teloneum?Ad hoc di
co ſi vadunt illuc tēpore treuge:⁊ non portant merces p
hibitas.ex̄ de iude.quod olim.⁊ ipſi ſaraceni tenent eis fi
dem defendendo:tenentur.facit ſicut.s̄.apoſtillaui quod
legitur.⁊ no.xxiij.q.viij.tributum.in gloſ.ergo non.⁊ cau.
c.q.j.quid culpat.ad fi.ꝟ.ergo vir iuſtus. ex̄ de iude. ſicut
iudei.ibi.vir ſuas pecunias auferre preſumat.ex̄ de ſen.ex
com.Si vero eos in ſuis terris vel territorio vel mari tuē
tur a piratis:debent ipſi chriſtiani fideliter eis perſolue
re ſm ſtatutum vel pactum.al's tenentur eis ad reſtitu
tionem:ſi poſſunt.vel ſi non poſſunt:erogare in vſus pau
perum ad mandatum eccleſie.Nam fides etiam hoſti ſer
uanda eſt.xxij.q.iiij.innocens.xxiij.q.j.noli.Si autem iue
runt tempore guerre vel etiam in tēpore treuge ſcilicet cū
mercibus prohibitis:non credo ꝙ teneantur illis ad re
ſtitutionem.ſed quia peccauerunt hic quodāmodo cōtra
chriſtianam religionē:credo vt puniantur ⁊ in eo in quo
delinquunt:ꝙ ſit iniungendum eis in penitentia vt illud
dent in redemptionem captiuorū: vel in ſubſidium eorū
qui pugnant pro fide chriſtiana:vel ipſemet in eodem ſub
ſidio ſi ad hoc ſunt idonei corporaliter laborent.ar.xvij.q.
iiij.ſiqs in atrio.j.rñſo.ex̄ de vo.et vo.re.magne.⁊.c.quod
ſup his.vide ibi Inno. ¶ Quid de queſtis ⁊ taleis ⁊ ſer
uitijs:Et quidem ſi appareat inſtrumentum quomodo
dominus colonis cōceſſit predia:ſicut aliquoties fieri cō
ſueuit:pacta ſeruanda erunt.ex̄ de pac.antigonus. Nam
⁊ quilibet in traditione rei ſue poteſt pactū apponere.ex̄
de conditio.appo.verū.xviij.q.ij.cleutherius.Et ſi de ijs
que certa ſunt aliq̇d retinuerit ſubditus:vel ſubtraxerit:
vel diminuerit:vel ꝯcelauerit ex certa ſciētia:tenet̄ tamꝙ̄
fur ⁊ latro ad reſtitutionem. Idem intelligas etſi inſtru
mentum non extet:eſt tamē antiqua talea ⁊ certa:etſi ſci
tur vel creditur probabiliter ꝙ ab initio ex iuſta cauſa fue
rit impoſita:ſoluenda eſt.quod dic vt no. Oſtien.in ſum
ma.de cenſi.§.ſiquis cenſus. Si vero non eſt dictum quo
ta talea fiat:ſed indefinite dictum eſt ꝙ dominus in tali
homine vel in tali caſamento debeat taleam facere:debet
intelligi moderatam conſiderata facultate hominis ſeu
caſamenti.ar.ex̄ de cenſi. cum apoſtolus.§.fi.x.q.iij.c.fi.ff.
de le.iij.ſi filie.ff.de iur.do.quero.C.de nup.ſi furioſi.Et ſi
de hoc habet dominus leſam conſcientiam:inducatur ad
reſtitutionem faciendā. Sed ſi ſubditus non exactus taci
te vel expreſſe ſine fraude ⁊ dolo aliq̇d vltro domino ob
tulerit:licite recipit dominus:nec tenetur ad reſtitutionē
ar.xviij.di.de eulogijs.j.q.vij.placuit. Licet enim inhone
ſte exigeretur:honeſte tamen recipitur.ff.de vari. ⁊ ex̄or.
cog.l.i.§.eſt quidem res ſanctiſſima.ex̄ de ſimo. dilect⁹ fi
lius.in fi.⁊.c.⁊ ſi queſtiones.§.fi. ¶ E Si vero violēter
accipit dominus:vel precibus importunis ſuccedētibus
quaſi loco minarum exigit dominus:ad reſtitutionem te
netur.xiiij.q.vj.ſi res.⁊ patet in ijs que no. Oſti. i ſumma
quod ſine.cauſa.§.qualiter retractetur.ꝟ. Item per conſti
tutiones.⁊ ſeque. Quid ſi difficilis ſit reſtitutio?q: forte
extorſit domin⁹ ⁊ ſui preceſſores tātū ꝙ ſi venderet quic
quid habet:ad reſtitutionem non ſufficeret.ſcripſit Ray.
ꝙ poteſt ei mederi hoc modo. Remittat hominibus in re
compenſationē aliquam ſeruitutem ad quam tenētur ei
in perpetuum. Vel det aliquā imunitatem vel libertatem

Vel faciat inde aliquod hoſpitale vel aliam eleemoſynā
cum conſenſu ⁊ volūtate dāna paſſorum vel ſucceſſorum
eorum.ſuper quo vide q̄ḋ no. Oſtien.in ſumma de vſura.
§.que pena.ſub.§.alia a iudice.ꝟ. Quid ſi fenerator ⁊c.et
ſequē.Et hoc intelligas niſi iuſta cauſa ipſum dominum
ad talem exactionem faciendam inducat. Sunt enim q̄
dam cauſe iuſte. Vna pro defenſione patrie:⁊ maxime ſue
ciuitatis/caſtri/vel ville. Ad hoc eīn tenerentur oēs non
ſolum res ſuas partiri:ſed etiam corporaliter laborare:
munire ſe in caſtro vel ciuitate ⁊ vigilare:vt ſic ſeipſos et
res ſuas ſaluent. Vnde philoſophus. Pugna pro patria
xxiij.q.iij.fortitudo.ex̄ de immu.ec.peruenit. Itē ſi domi
nus vult ire in exercitum indictum ab eccleſia vel princi
pe contra hereticos vel paganos:nec de ſuo abſqꝫ graui
dāno facere poteſt expenſas ſibi neceſſarias:poteſt a ſub
ditis auxiliū petere moderatum.ex̄ de cenſi.cum apoſto
lus.§.prohibem⁹.x.q.iij.cauendū. Item ſi in guerra vel in
bello iuſto ex parte ſua ſit captus ab hoſtibus:nec poteſt
ſoluere redemptionem petitam ab eo.ar.bonū.xij.q.ij.au
rum.ꝟ.nemo graui dāno. Item ſi vellet ire ad principem
pro obtinēdo priuilegio ſpecialis protectionis pro ſe et
pro eis:nec poſſet de ſuo expenſas ad hoc vtiles ⁊ neceſſa
rias abſqꝫ graui dāno facere.et ſiqua alia cauſa conſimi
lis contingeret:dum tamē ſemper moderate ⁊ nō ad gra
uamen eorum ⁊ cū charitate et non violētia exigeret.x.q.
iij.vnio.circa medium.ex̄ de cenſi.cū apoſtolus.§.prohibe
mus.expreſſum.xxij.q.v.de forma. Vnde ſi prelati pcura
tionem vel ſeruitiū aliquod impendant legato vel alijs:et
plus a ſubditis extorquent ꝙ̄ ſoluant:⁊ ſic extorta debēt
reſtituere:⁊ tantūdem pauperibus erogare.ex̄ de imu.ec.
quia plerıqꝫ. ¶ F Si autē dominus vult ad aleas lude
re:vel vltra vires ad vanitatē expendere in veſtibus ho
ſpitibus ⁊ ſimilibus:non debet ppter illas cauſas exige
re. q̄ḋ ſi fecerit:tenetur ad reſtitutionem. Idē ſi captus eſt
in bello iniuſto:ſibi imputet:non vaſallis.ex̄ de re.iur. dā
num.li.vſ. ¶ Quid de quibuſdam qui nil penitus recipi
unt in ſubditis nec taleas vel queſtas. Ad hoc diſtiguo cū
Oſti.⁊ Ray.ꝙ aut ab antiquo eſt ſibi ⁊ ſuis anteceſſorib⁹
ſoluta talea/aut de nouo eſt impoſita ſiue petita. In p̄mo
caſu ſi ſcitur vel creditur pbabiliter ꝙ ex iuſta cauſa ⁊ li
cita fuerit impoſita ⁊ ſoluta:poteſt exigere:ita tamen ꝙ ⁊
ipſe compleat ſiquid ex illa cauſa vel inſtitutione cōplere
debeat.vt.s̄.ꝟ.mercatores cum.ꝟ.ſequē.tactū eſt. In ſecū
do vero caſu vel etiam in primo quū nec ſcitur:nec credi
tur iuſta cauſa:non debet exigere.et quod mala fide recce
pit debet reſtituere ſi poteſt.xiiij.q.vi.ſi res. ¶ Poſito ta
men ꝙ vere dominus eſt:⁊ ꝙ nihil penitus percipit q̄ḋ vix
eſt credibile qui ad min⁹ recipiat iuſtitias ⁊ caualgatas
in iuſto bello ⁊ ſimilia:ſi t̄m ita eſt ꝙ nil percipit de volun
tate hoim:eſſet certū q̇d ſtatuendū q̄ḋ ei darēt in ſignum
dñij ⁊ ſubiectionis:ne al's penes tales inutile ⁊ vacuū no
mem dñi remaneret.xviij.q.ij.cleutherius.i.q.iij.ſiq̇s obie
cerit.⁊ expreſſum ex̄ de cenſi.ois anima. Quid ſi dubitet̄
quid vel quantū debeat eſſe illud? Recurrendū eſt ad cō
ſuetudinē vicinorū.ar.ex̄ de of.archid.c.fi.de cē.ſup eo.⁊.c.
in eccl'ijs.c.di.cōtra morē.Et ſi diuerſe ſunt ꝯſuetudines
illa eligenda eſt que melius portari pōt ſine grauamine
ſubditorum.ar.ex̄ de cōſue.cū olim.in fi.de cenſi.ex parte.
ff.de le.in minimis.ff.de regu.iur.ſemp.Et hoc intelligas
verū niſi forte dñs ex aliqua cauſa vēdidiſſet/vel donaſſet
vel remiſiſſet id q̄ḋ in talib⁹ hoibus cōſueuerat recipere ⁊
habere. Nā ſi hoc eſſet:null⁹ dandus eſſet regreſſus ſuas
remittētib⁹ actiones.ff.de redibit.act.q̄ritur.§.ſi vēditor.
vij.q.j.ꝙ̄ periculoſum. In oi t̄m caſu credo ꝙ debeāt habe
re in memoria inſepabiliter annexa dño illa ſex.incolume
tutū.honeſtū.vtile.facile.poſſibile.vt in eis ſint ei fideles
xxij.q.v.de forma. Quod etiā credo verū niſi ſubdit⁹ ꝯtra
dñm libertatē totaliter preſcripſiſſet. vt patet in ĳs q̄ no.
Oſti.in ſumma de imu.ec.§.a q̇b⁹ muneribꝰ.ꝟ.ego puto.
⁊ de p̄ſcrip.rer.imo.§.q̄ exigunt̄.ſub.§.q̄rtū. ¶ Circa p̄ndi

Certis de cauſis licꝫ a ſub ditis pe cuniā exi gere.

pes vel milites hn̄tes guerras adinuicē diſtingue:q2 aut ille de quo queritur habet iuſtam guerram vel iuſtū bellum vel non. In prim⁹ caſu quū habet iuſtum bellum:et exercet illud niſi contra innocentes. Innocentes nō ſunt ſi iuuant dominū in iniuſto bello.xi.q.iij.qui peccantibus ij.q.j.notū.in fi.xxiij.q.j.c.j.⁊ non habet intentionem corruptam:quicquid capit ab hoſtibus ſuum eſt:nec tenetur reſtituere.di.j.iuſgētiū.xxiij.q.vij.ſi de rebus.

Ad bellū eē iuſtū q̄ reqruntur.

¶ Et Ut autem de bello plene liqueat:nota ꝙ quinqꝫ requiruntur ad hoc ꝙ bellum ſit iuſtū:ſcilicet perſona/res/cauſa/animus/⁊ authoritas. Perſona ſcilicet habilis ad pugnandum.oportet ergo ꝙ ſit ſecularis cui licet ſanguinem fundere:non clericus:cui non licet.xxiij.q.viij.clerici.⁊.c.iſs a quib⁹.ex̄ de voto.ex multa.§.ſi.niſi in neceſſitate ineuitabili.ex̄ de homi.ſi furioſus.in clemē. Res vt ſit pro rebus repetendis:vel pro defenſione patrie.xxiij.q.ij.c.iuſtum.⁊ q.iij.fortitudo.⁊.q.viij.ſi nulla. Cauſa vt ſi propter neceſſitatem pugnetur vt per pugnā pax fiat.xxiij.q.j.noli. Animus vt non fiat propter odium/vel propter cupiditatem vel ad vltionem:ſed ad correctionem:⁊ propter charitatem/iuſtitiam/et obedientiam.xxiij.q.j.quid culpatur.⁊.c.militare.militare non eſt delictum:ſed propter predā militare/peccatum eſt. Authoritas vt fiat authoritate eccleſie.precipue vbi pugnat̄ pro fide:vel authoritate principis.xxiij.q.j.quid culpatur.⁊.q.ij.c.j.

Sed vt de hoc pleniſſima detur doctrina:

Sciendum eſt ꝙ ſicut ſ.§.proxi.v.penulti.dictum eſt:militare nō eſt peccatum.vt pre.c.militare. Quod verū eſt ſi a principe indicatur.vt dictum eſt. Similiter pro defenſione ſua vel patrie vel legum patriarū.c.cauſa.xxiij.q.viij.ſi nulla. Et quando bellū iuſtum eſt:non ſolū heretici/ſed omnes qui capiunt̄ ⁊ ſpoliantur/ſerui ſunt capiētium:⁊ ſpolians domin⁹ rei ſit.e.cauſa.⁊.q.v.dicat.diſt.j.ius naturale.ff.de acqui.rerum.do.naturale.§.vlti.

Preda militaris cui⁹ ſit.

Sed quod dicit Ambro.in predi.c.dicat.videtur ſibi contradicere quia in prin.dicit ꝙ res capta eſt victoris.poſtea videtur dicere ꝙ ſit regis. Et in Gene.ita dixit Abraā Gene.xiiij. Non accipiam ex omnibus que tua ſunt.i.fuerunt que abſtulerunt inimici.⁊ hoc dixit Abraam ex ſumma ꝑfectione. Ad hoc dic ꝙ abraam non ſuberat illi regi:nec erat de regno ſuo.⁊ ideo preda erat in ſua poteſtate. Alioquin ſi non fuiſſet ſua:nō potuiſſet dediſſe decimas Melchiſedech de illa preda.ex̄ de deci.ex tráſmiſſa. Uerum ſiquis ſub alio militet:tota preda eſt domini. Sed domin⁹ ipſe tenetur eam equaliter diuidere.e.cauſa.⁊.q.j.militare. Et hec diuiſio ſit ſm qualitatem perſonarū.ſic et decime dantur epiſcopo vt eas diuidat.xij.q.ij.conceſſo.⁊.ca.vulterane.⁊.c.cognouim⁹. Qr ergo dicitur in.l.pre.naturale.ꝙ ea que capiuntur in iuſto bello/capientiū ſunt:verum eſt ꝙ fiunt capientium:ſed tenent̄ illa dare domino:vt diuidat ſm merita perſonarum ſm Joannem.qui ſic no.in pre.c.dicat.⁊ di.j.ius militare. ¶ Eſt ergo iuſtū bellum quod ex edicto principis geritur:de rebus repetendis/aut propulſandorum hoſtiū cauſa.xxiij.q.ij.iuſtum.⁊.§.cū ergo. Et breuiter ſiquis authoritate ſui iudicis recte interueniente accipit gladiū ſiue iubentis ſiue cōſentientis:iuſtum eſt.xxiij.q.iij.§.ecce.⁊.q.iiij.ille gladiū.⁊.q.v.miles.⁊.c.ſequen.⁊.c.rex debet.⁊.c.ſe.⁊.c.preterea.⁊ ad de quod no.Oſtien.in ſumma de reſti.ſpo.§.j.ſub.§.intelligendum.v. Item nota.⁊ ſe. ¶ P Qr autē dictum eſt ſ.§.proxi.v.vlti.qui incipit/vt aūt.eſt iniuſtū eſſe bellum ratione perſone.vt q2 clericus. In hoc eſt diſſenſio. Quidam enī dicunt ꝙ clerici poſſunt tantum vti armis defenſionis:vt clypeo/lorica/⁊ galea:ſed non impugnationis/vt lancea/gladio/vel ſagitta. Alij dicunt ꝙ in neceſſitate ineuitabili pro ſe tm̄ non pro alijs ad defendendum poſſunt omnia arma aſſumere:ſed ſi aliter poſſunt euadere non ſumant.ex̄ de homici.interfeciſti.⁊.c.ſicut dignum.⁊.c.ſuſcepimus.⁊.c.ſignificaſti.xxiij.q.viij.conuenior.et ſm hoc intelliguntur ex̄ de cleri.ꝑcuſ.preſentium.⁊.c.cōtinētia.

An clerico liceat militare

Alij dicunt ꝙ authoritate pape hoc poſſunt. alꝯ non. Gratianus dicit ꝙ poſſunt non in perſona propria.ſed ꝑ alios ſcilicet hortando eos ad pugnam.e.q.hortatu. Hugo.et Joan.dicunt indiſtincte ꝙ non poſſunt:ſiue ſint in ſacris ſiue non.e.cauſa.⁊.q.viij.c.j.⁊.ij.⁊.c.iſs a quib⁹.niſi forte pro defenſione ſui ⁊ vehemētiſſima neceſſitate:⁊ niſi ſi contra paganos iuſſu maioris:et niſi habeant iudiciariam poteſtatem.⁊ ſic videtur intelligere capitula q̄ videntur contradicere.vt no.e.cauſa.⁊.q.in ſumma. Alij dicunt indiſtincte ꝙ poſſunt clerici vti armis ſe ſuaqꝫ defendēdo vel recuperando.vt in alī.decre.de homi.⁊ de ap.ſignificauit.⁊ de reſti.ſpo.olim cauſam.⁊.j.di.ius naturale. Nec obſtant.c.allegata per Joan.quia loquunt̄ de iis qui ſumunt arma voluntate:non neceſſitate:vel defenſione. Licet enī clericis maxime qui iuriſdictionem habent temporalē/hortari alios ad arripiēdū arma pro defenſione oppreſſorum:⁊ ad impugnandū inimicos dei. Item pro ſua ⁊ patrie ſue ſeu legū patriarum defenſione ⁊ pace ⁊ iuſtitia tuenda. Bellum enī geritur vt pax acquiratur.hec ꝓbantur de peni.di.v.falſas.xxiij.q.j.noli.et.q.vlti.§.iis ita.vſqꝫ ad alium.§.in regiſtro.⁊.c.ſcire.vbi dicit papa. Scire vos oportet ꝙ nunqꝫ ab aliquibus homines noſtros ſinimus opprimi.ſed ſi vlla neceſſitas incurrerit:preſentialiter vindicamus.quia noſtri gregis in omnib⁹ vltores eſſe debemus ⁊ precipui adiutores ⁊c. Nec obſ.illa duo.c.que ibi ſequuntur.reprehenſibile.⁊.c.ſi in mortē.quia loquitur ſm ꝙ dicit Gratianus in ſequenti.§.in epiſcopo.qui nō habet temporalem iuriſdiſtionem. Concilium autem pictauieū.hanc expedit queſtionem dicens. Clerici arma portantes excōmunicentur.ex̄ de vi.⁊ ho.cleri.clerici.j.dic vt ibi etiam no. Et adde hic que ſcripſi in.ij.parte in arti.xlviij.§.ſed queritur.v.poſſunt milites.cum.ix.v.ſequen. Lex autem expreſſe dicit ꝙ ij quibus populus Romanus bellum indicit:vel ipſi populo romano:hoſtes proprie dicuntur:ceteri latrūculi.ff.de cap.⁊ poſtlimi.reuer.hoſtes. Unde videtur ꝙ bellum quod tota die exercent principes noſtri temporis:eſt iniuſtum. Et quod etiam per diffidentiam fidem ſibi remittere non poſſunt. Quum enim natura inter nos quoddam ius cognationis conſtituerit hominē homini inſidiari nefas eſt.ff.de iuſti.⁊ iur.vt vim quia hoc ius per pactum renuntiari non poteſt.ff.de pactis.ius agnitionis.C.de patria po.abdicatio.etiam ſi ad inuicem conſentiant.ff.de pac.ius publicum. Nam ciuilis ratio naturalia perimere non poteſt.v.diſt.§.j.ff.de capi.mi.eas. Inſtitu.de iure natura.§.ſed naturalia.vj.diſtin.§.iis ita. Tales ergo puniendi ſunt:quia nō debent remanere maleficia impunita.ff.ad.l.aqui.ita vulneratus.circa fi.⁊ de fideiuſ.areo.§.fi.⁊.ff.de pac.ſi vnus.§.illud.⁊.§.ſequen. Et generaliter prohibitum eſt ne quis ſibi ius dicat.C.neqs in cauſa ſua ſibi ius dicat.in rubro ⁊ in nigro.⁊.C.vnde vi.ſiquis in tantam.ff.quod metus cauſa.extat edictum.xvj.q.vj.c.j.⁊.ca.placuit.cum iis que ibi no. Sed ⁊ ſiquis aſſiſſinos receptauerit:hodie eſt populo romano perpetuo diffidatus.⁊ poſſunt bona eius occupari.ita ꝙ nulla alia diffidantia requiritur. Uidetur ergo ꝙ in alijs requiratur:⁊ ꝙ ex quo aliquis alium diffidauit:ipſum iniuſte impugnat.ar.ex̄ de homici.pro humani.§.fi.li.vj.ſed ⁊ illud intellige quando interuenit authoritas iuris:vel iudicis. Eſt tamen in lege arg.contra.quia ſi cum aliqua gente fedus amicitie non habemus:ij hoſtes quidem nō ſunt:homo tamen noſter liber qui ad eos peruenerit/ſeruus eorum fit:et quod de noſtro ad eos peruenerit/ipſorum fit:et econuerſo quod de ſuo ad nos peruenerit noſtrum fit.ff.de cap.et poſtlimi.re.l.v.§.in pace. Sed illud poteſt intelligi quando authoritate fit iudicis.et dicitur pax reſpectu belli hoſtium populi romani. Nec licet mouere vel portare arma inſcio pricipe.C.vt armorum vſus inſcio principe interdictus ſit:in rubro et in nigro.lib.xj. Nam et qui iniuſſu id eſt ſine iuſſu principis bellum gerit tenetur.l.iulia maieſtatis.ff.ad.l.iuli.maieſta.l.iij.ad

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

idē in auten. de man. pꝛin. coll. iij. ⁊ de armis. coll. vj. q̄uis neceſſitate iminente ſufficiat authoꝛitas magiſtri officio rum. ſicut tradit. C. de fabꝛicēſibus. l. ſi. li. xj. Solet tñ pꝛin ceps aliq̄bus concedere quādo ad aſpiciēdos agros vel ob aliam cauſam ꝓficiſcunt: ꝙ cingulo poſſint vti: dū tā men ad nulliꝰ leſionem reſpicere videantur. C. de pꝛepoſitis ſacer. cubi. l. ſi. li. xij. ❡ Si ergo aliq̄s ceperit hominē noſtrū ſine authoꝛitate iudicis vel conſenſu: poteſt peti p interdictum de libero hoīe exhibendo. Res vero p vi bonoꝛ. rap. cautio. per edictum qđ metus cauſa. C. qđ metus ca. l. ij. ff. vi. bo. rap. pꝛetoꝛ ait. Sed ſi authoꝛitate iudicis nam occupauerit noſtrā q̄s: iuſtam cauſam habet detinendi: ideo habet exceptionē. ſic intelligi pōt ff. de libe. ho. exhi. l. i. §. in hoc interdicto. Tñ et illud dico ꝙ ſi inferenti iniuriā referatur iniuria repellēdo ob tuitionē ſui coꝛpoꝛis: repellens non tenet. ff. de iuſti. ⁊ iu. vt uim. ⁊ ad. l. aquiliam ⁊ ſi quecūq;. ex̄ de reg. iu. qđ non eſt licitū. xxiij. q. viij. ſi nulla. Sed quid ſi q̄s non habeat copiā iudicis? Recurrat ad pꝛincipē. alˀs illicite agit. Nec ꝓpter periculum aliquis debet violentiam inferre ſine authoꝛitate iudicis. ex̄ de homi. ſuſcepimus. Quod credo verū ſi nō potuit retinere res ſine periculo moꝛtis alicuiꝰ. alias ſi nō iminereret moꝛtis periculū: res ſuas poſſet retinere. ar. ex̄ de ſta. mo. in ſingulis. §. ſi. ff. de minoꝛ. in cauſa. §. ⁊ q̄ i frau. credi. fac. ſunt. ait pꝛetoꝛ. §. ſi debitoꝛē. et ar. de iniu. verū. ḃm Oſtiē. qui ita no. ex̄ de treu. et pa. in ſumma in. §. q̄d ſit. ṽ. ſed q̄d Tu aūt dic ⁊ tene ḃm ea q̄ no. xxiij. q. j. in ſumma in gloſ. q̄ repellere. ⁊ ex̄ de homi. ſignificaſti. ij. i gloſ. magna. ❡ Sed vt de hoc noticiam habeas clarioꝛem: nota ꝙ multiplex eſt bellū. Unū qđ eſt inter fideles ⁊ infideles ⁊ hoc iuſtum eſt reſpectu fideliū. ex̄ de heret. excōmunicamꝰ. xxiij. q. viij. diſpar. Aliud qđ eſt inter fideles hinc ⁊ inde. ⁊ hoc multiplex. q2 aut ſit authoꝛitate iudicis: aut iuris: aut pꝛopꝛia voluntate. Si aūt authoꝛitate iudicis legitimi: puta quia cōtra quos authoꝛitatē dat / īmediate ſubſunt ei: et habet ius exercendi merū imperiū: neceſt actoꝛ in cauſa pꝛopꝛia: nec errat: iuſtū poteſt dici. ad hoc. ff. qđ me. cauſa continet. Igit contra nō ſubditos non dabit authoꝛitatē nec actionē: q2 actoꝛ ſequitur foꝛū rei. ex̄ de fo. cō. cum ſit. Unde nec eſt vnꝰ pꝛo alio pignoꝛandus vel impetendus vt. C. ne vxoꝛ pꝛo ma. ⁊ filiꝰ pꝛo pa. per totū. in aūt. vt non fiant pignoꝛa. coll. v. niſi foꝛte in defectū iudicis iniuriantis nolentis vel negligētis ius reddere. xxiij. q. ij. dñs. Is etiam q̄ non habet merū imperiū: hanc actionē nō poteſt dare. ff. de iuriſ. oim iu. l. iij. et. iiij. Itē nullꝰ in cauſa ꝓpꝛia iudex erit. vt. s̄. dictū eſt. ṽ. lex aūt. Itē erroꝛ iudicis nō excuſabit: ſaltē a toto. ex̄ de tēpo. oꝛ. dilectus. §. cum igitur. ⁊ de tranſla. c. ij. §. vlti. nam ⁊ ſi ꝓbabilis eſſet: tamen cōperto erroꝛe eſt ſatiſfaciendū. ex̄ de frig. fraternitatis. §. quāuis. de pur. vul. ſignificantibus. ❡ Eſt tamen pꝛima facie pꝛo authoꝛitate iudiciaria / niſi manifeſta appareret contrarium: pꝛeſumendū. ar. ff. de acq̄. poſ. iuſte poſſidet. ⁊ ff. ne vis fiat ei q̄ in poſ. miſ. eſt. l. j. ⁊ ex̄ de renun. in pꝛeſentia Ergo q̄ authoꝛitate iudicis legitimi nō errātis īpugnat aliū: iuſte pugnat: impugnatus autē iniuſte defendit. q2 tanto magis apparet de cōtumacia ⁊ ꝓſumptuoſa rebellione. ar. de peni. di. vj. c. j. ad ſi. ex̄ de ma. ⁊ obe. ſiquis. ff. de rei ven. q̄ reſtituere. Idē eſt ſi fiat authoꝛitate iuris vbicū q; ſcꝫ a iure concedit quoad illū cui ius concedit. ſicut eſt ponere exemplū in ꝓdictis aſſiſſinis a iure diffidatis. vt in pꝛe. c. pꝛo humanis. ⁊. C. vbi ⁊ quando licet vnicuiq; ſe ſine iudice medi. l. j. ⁊. ij. Itē pꝛoximi vel vicini iniuria repellenda. xxiij. q. iij. nō inferenda. ex̄ de ſen. ex. dilecto. §. et quidē. li. vj. In ſupradictis ⁊ conſimilibus caſibus is qui gladio vtitur / iuſte agit: ⁊ per conſequēs is qui ſe defendit / temerarie defendit. Sapienter autem faceret ſi emendaret vitam ſuā. ex̄ de iudi. cum nō ab homine. Sed ſi nō interueniat authoꝛitas iudi. vel iuris hic ⁊ inde: iniuſtū eſt quoad impugnantes: ſed quoad defendentes iuſtum. ff. de iuſti. ⁊ iur. vt vim. ex̄ de homi. ſignificaſti. vbi de hoc. ⁊

Multi plex bellum

de reſti. ſpo. olim. ❡ Ut autē pꝛedicta recolligamꝰ: aliud poteſt dici bellum romanū inter fideles ⁊ infideles. ⁊ hoc iuſtum. vt. ṽ. ſed vt. s̄. Hoc autē voco Romanum: quia roma eſt caput fidei nr̄e ⁊ mater. xxv. q. j. §. his ita. C. de ſum. trini. l. ſi. xxiiij. q. j. hec eſt fides. ⁊. c. quoniā. et de hereti. ad abolendam. ❡ Secundum quod eſt inter fideles impugnantes authoꝛitate iudicis. ⁊ hoc iudiciale pōt dici ⁊ iuſtum vt. s̄. ❡ Tertiū quod faciunt fideles iudici cōtumaces ⁊ poteſt vocari pꝛeſumptuoſum. ⁊ eſt iniuſtū. vt ſupra ❡ Quartum quod faciunt fideles authoꝛitate iuris et hoc licitum ⁊ eſt iuſtū vt. s̄. ❡ Quintum quod faciunt fideles contra authoꝛitatem iuris ⁊ hoc temerarium ⁊ iniuſtum vt. s̄. ❡ Sextū quod faciunt fideles authoꝛitate pꝛopꝛia alios impugnantes ⁊ hoc poteſt dici voluntariū ⁊ iniuſtum vt. s̄. ❡ Septimū quod faciunt fideles defendendo ſe authoꝛitate iuris contra voluntarie impugnātes. ⁊ hoc poteſt dici neceſſarium ⁊ eſt iuſtum vt. s̄. Ergo in Romano in Iudiciali Licito Neceſſario non tenetur quis ad reſtitutionem. in Pꝛeſumptuoſo Temerario et Uoluntario tenetur quilibet ad reſtitutionem. ⁊ ſecūdū hoc itellige. ex̄ de iureiu. ſicut. ⁊. j. Et vide quod ibi latiſſime ⁊ vtiliſſime ſicut ſemper facere cōſueuit: not. Inno. et de reſti. ſpo. olim. j. in gloſ. quomodo. ❡ Quid ergo de comitibus ⁊ baronibus: qui tota die ſine authoꝛitate pꝛincipis arma ſumunt: ⁊ ſumi faciunt: ⁊ vaſallos ꝓpꝛios exheredant: ⁊ adinuicē ſe ſpoliant et vaſallos? Non dubito quid ad reſtitutionem teneant plenariam: niſi ſeruēt iuris oꝛdinem: qui eſt vt ſi vaſallus vult ſtare iuri: audiatur ſi cōtumax eſt: impugnetur. quod poteſt fieri authoꝛitate iuris vel pꝛecipiente iudice. ff. de rei ven. qui reſtituere. C. de epiſ. ⁊ cleri. ſiquis in hoc genꝰ. C. de ijs qui latro. occul. l. vlti. §. j. alˀs ſi obediens ſit non eſt vtendū gladio. C. de of. iudi. diuer. mili. l. j. C. de actio. ⁊ obli. negātes. C. de gladi. l. vnica. li. xj. Nulli eñ licet arma ſumere ad aliū impugnandum ſine authoꝛitate iuris vel iudicis: ſicut dictum eſt: alˀs penā habet: quum intelligat violētia inferri. ff. qđ metus cauſa extat. ff. de vſufruc. equiſſimū. ff. de vi. pꝛiua. creditoꝛes. ff. de oꝛi. iur. l. ij. §. poſt originem. ff. de relig. et ſump. fu. oſſa. rñſo. j. ff. de publica. vecti. licitatio. §. quod illicite. C. de iudeis. nullus. et in couſtitu. fredericiꝫ de pace tuenda. ⁊ totū. Eſt tamen ar. contra in conſtitutione feudoꝛum de inueſtitura quā citius accepit. c. fina. in ſi. et in titu. que fuit pꝛima clauſa beneficij amittendi. §. illud tamen. Sed illud intelligi poteſt ḃm Oſtiē. quando authoritas iudicis habetur. ❡ Si ergo dominus qui imediate ſubeſt pꝛincipi / de vaſallo pꝛopꝛio conqueratur: ⁊ velit tutioꝛem viam eligere quoad animaꝫ: conſulo ꝙ non dicat ſibi ius: ſed vel authoꝛitate pꝛincipis gladiū aſſumat. vel ad dioceſanum vaſalli recurrat: ad cuius monitionem ſi obedire noluerit: excōmunicabitur ratione peccati. ex̄ de iudici. nouit de ma. ⁊ obe. ſolite. de cenſi. omnis anima. et ſi per annum excōmunicatus extiterit: extunc dioceſanꝰ ipſum ⁊ res eius exponet. ar. xj. q. iij. rurſus. de hereti. excommunicamus. §. j. ſic recurrere debet bꝛachium ſeculare ad eccleſiaſticum: ſicut econuerſo ſit. de iudic. cum non ab homine. §. ſi. de ex. pꝛe. tanta. in ſi. Et in hoc caſu etiam videt̄ loqui ex̄ de homi. poſtulaſti. Et hoc eſt qđ foꝛte innuitur quando dicitur ꝙ vnus gladius alio ſemper eget. x. diſtin. ſi in adiutoꝛium. ⁊. c. ſequen. xcvj. diſtin. cum ad verum. ⁊. c. duo ſunt. et in lombarda. vt epiſcopi et comites inuicem ſibi auxilium dent. in rubꝛo ⁊ in nigro. Hoc ergo ſirmiter tenendum eſt ꝙ is qui iuſte pugnat: non tenetur ad reſtitutionem pꝛede: ſed ſit capientis. vt dictum eſt vt pꝛe. ca. iuſgentium. diſtin. j. ⁊. xviij q. vij. ſi de rebus. Et hoc intelligas ſiue capiatur de rebus iniuſte pugnātis / ſiue vaſalloꝛum / vel hominum ſuoꝛum: quouſq; iuſte pugnanti de debito ſuo vel iniuria vel offenſione illata vel dato dāno ſibi ⁊ ſuis ⁊ intereſſe ſuo ⁊ ſuoꝛū ſit iuxta pꝛopꝛiā ⁊ ſuam cōſcientiā plenarie ſatiſfactū: Tulli donec hoſtis paratus ſit ſatiſfacere: vel ſe iuri paritur ū offerat. ❡ Illos aūt

Bellū romanum.

Iudiciale.

Pꝛeſumptuoſum.

Licitum

Temerarium.

Uolūtarium.

Neceſſarium.

Iuſti belli pꝛda capientis ē.

ſ intelligas ſuos:qui plus hominē ꝙ deū timentes/ſequū/
tur dominū ſuum in bello illicito.contra id qđ legit.xi.q.
iij.iulian⁹.⁊.c.domus.Alios aūt qui non preſtant ei cōſi/
lium auxiliū vel fauorem non credim⁹ puniēdos.q: pena
debet ſuos tenere authores.ex de his q̄ fi.a ma.par.c.qſi/
uit.lvj.di.ſatis peruerſum.de cōſti.cognoſcentes.j.q.iiij.c.j.
Adde hic qđ nota.ſ.§.proxi.ver.circa principes.⁊ in ad
ditione ibi.Qđ autem dictū eſt teneri illos q̄ dñm in iniu/
ſto bello ſequunt:intelligas quādo ij qui ſequunt de hoc
certi ſunt:vel probabiliter credūt iniuſtū bellū eſſe.⁊ ma/
xime vbi eccleſia hoc prohibebat:⁊ tales excōmunicabat
Si vero certi eſſent/vel probabiliter crederent/ꝙ iuſtum
eſſet:in nullo tenerent:niſi forte haberent corruptā cupi/
ditatis intentionē.ſm Ray.Sȝ hoc reputo periculoſum
q: ſola conſcientia non facit iuſtū vel iniuſtū bellum.Im
mo authoritas iuris vel iudicis quantū ad hoc pertinet/
requirenda eſt.vt ſupra dixi.Qđ ſi probabiliter dubitat
vtrum ſit iuſtum an iniuſtum:adhuc propter bonum obe
dientie excuſatur.xxiij.q.j.quid culpat.ſm Ray.Sed hoc
dicas verū:ſi inquiſiuit quantū potuit:⁊ peritiores cōſu/
luit:⁊ ſemper dubius remanſit.Alioquin affectator igno
rantie ſicut nō expers ſciētie puniret.ex de clam.deſpon.
cū inhibitio.§.ſiquis vero.Nec excuſatur ꝓpter timorem
amittendi feudū/vel incurrendi damnū aliud tēporale.
xxxij.q.v.ita ne.licet metus culpā attenuet quoad penitē
tiam iniungendā circa ieiunia ⁊ orationes.ex qđ me.cau
ſa.ſacris ⁊ facit qđ nō.ex de ex.pre.tanta.in gloſ.propter
hoc.ſed authoritas iuris vel iudicis reqrit.vt.ſ.ſepe no.
Ubi ergo habetur authoritas iudicis:dici poteſt ꝙ etſi
iudex errauerit:ad pugnantis tamen conſcientiā recur/
ratur.Et in hoc caſu poteſt habere locū diſtinctio dicta/
in foro penitentiali.ſecus in cōtentioſo.niſi error aperte
detegeret ſuo tēpore vt patet in ijs q̄ no.de re iudi.lator.
⁊.c.cōſanguinei.⁊ de frig.fraternitatis.❡ Sed nunquid
ij q̄ ſequuntur/tenētur inſolidū:Diſtingue vtrū ſcirent
predam cōmitti debere.vel etiam ignorarent.tñ veniētes
ad predam non abſtinuerunt.imo alios adiuuarunt.⁊ ta
les ⁊ etiā ij qui cōſilio vel auxilio vel adulatione vel detra
ctione ſeu cauſa cōſimili inducūt tyrannū ad predā faciē/
dam vel guerram mouendā iniuſte:tenent inſolidū:ſi ꝓ/
pter hoc ſciunt vel credunt ꝙ tyrānus ad hoc ſit induct⁹:
alr̄s nō facturus:quoad id qđ plus feciſſe creditur ex tali
inſtigatione ar.ex de homi.ſic dignū.de ſen.ex.quā re.⁊.c.
nuper.et in gloſ.ꝙ alr̄.xvij.q.iiij.oēs,ij.q.j.notum.lxxxiij.
di.error.⁊.lxxxvj.di.c.facientis(alr̄s incipit culpā ꝓculdu
bio)Si vero ſciunt vel credunt ꝙ ꝓpter hoc ad hoc non
fuerit mot⁹:nec propter talia plus vel minus fecit:tūc nō
tenent niſi inquantū ad eos peruenerit vel de ijs expende/
runt:⁊ inquantū damnū dederunt per ſe vel familiā ſuaȝ
directe vel occaſionaliter.ad hoc ex de ſen.⁊ re.iu.cum.J
⁊ A.de eta.⁊ qua.tuā.ex de ſen.ex.inter alia.xj.q.iij.quoni
am multos.ff.ſi certum pe.ſi me ⁊ titium.de iureiurā.c.ſi.
❡ L: Sed q̄d ſi vnus ſatiſfecerit in ſolidum ſiue princi
palis ſiue alius:Ceteri oēs liberātur.ff.de reg.iu.bona fi
des.ff.de eo per quē factum erit.l.j.§.ſi plures.Et hoc in/
telligas quoad deū:⁊ de magna equitate.nam quoad pe
nam quadruplici.adhuc poteſt in ſolidum quilibet cōue/
niri quū ſit pena.ff.de iuriſ.oim iu.a deo.et.l.precedēti.§.
ſi.ff.ad.l.aquilitem mela.§.ſed ſi plures.xij.q.ij.cū deuotiſ
ſimam.⁊ iuxta verbū Zachei dicentis Luc.xix.Siquē de/
fraudaui:reddo quadruplū.de quo tangit.xiiij.q.v.non
ſane.in ſi.Unde ſanū eſt conſiliū ꝙ de hac pena quilibet
humiliter miſericordiā petat.verū eſt ſi in foro cōtentio/
ſo inquieteť.alr̄s in foro anime non teneť ad penā.ſed ſuf/
ficit ꝙ reddat quantū q̄liber accipit:vel alter pro eo:vt di
ctum eſt.ad hoc facit qđ legit.⁊ no.xij.q.ij.fraternitas.in
gloſ.vlti.in ſi.❡ Sed numq̄d qui ſuū recuperat:tenetur
cedere actiones ſuas contra alios qui damnū dederunt.
Scripſit Ray.ꝙ ſic in iudicio aīe:ꝗuis in iudicio cōtētio
ſo non teneatur.niſi forte ijs qui ſatiſfecit in ſolidū/prin/
cipalis eſſet.vt ſic non ab vno in ſolidū ſed a pluribus ꝓ
partibus exigat.In foro aūt contentioſo non video qua
fronte is q̄ ꝓpter ꝓpriam punitur cōtumaciā poſſit pete
re ceſſionem.ff.de admi.tu.ſi plures.ij.ff.de tutelis ⁊ ratio
nibus diſtra.l.j.§.nunc tractem⁹.ſm Ray.Qđ dicit de ceſ
ſione facienda in foro aīe non videtur fructuoſum multū
nec cum tali ceſſione agi poſſet.niſi velis intelligere ꝙ de
voluntate cōfitentis publicetur.ſed nec ex hoc in foro cō
tentioſo agi poſſet obſtantibus.l.ſ.proxi.alr̄.Dicas ergo
ꝙ ſiue ceſſio facta ſit ſiue non:alij q̄ nihil ſoluerūt ad rele
uandū illū qui in ſolidū ſatiſfecit:pro ſuis partib⁹ ſunt ef
ficaciter inducendi.Nā ſoluens vtiliter fecit negociū eoꝝ
ergo tenentur tenere ratū qđ fecit:⁊ ei ſatiſfacere.ar.ff.de
nego.geſtis.cū pecuniā.⁊.l.ſoluendo.⁊.l.pōponi⁹.in ſi.et
l.ſe.rñſo.j.⁊ gloſ.Jo.que ponit.xij.q.ij.monemus.et inci
pit.ipſe ergo.in ſi.magis fauet Ray.§.j.Oſtiē.Quid ſi
neuter raptorū dñs erat:nec vn⁹ magis animauit aliū
ꝙ alius ipſum:ſed ſimul cōuenerūt de faciendo tali inſul
tu vel tali rapina cōmittenda:Quilibet teneť in ſolidum
vt patet in concor.ſignatis.ſ.c.xv.Sed numq̄d ij q̄ ſequū
tur etiā ſi vnus ſolus nō potuiſſet hoc perfeciſſe vt ꝓbať
aperte.ff.ad.l.aqui.Ita vulneratus.§.ſi.ff.arbo.fur.ceſa.
ſi plures.ff.de fur.vulgaris.ff.ſiquis ex teſta.liber eſſe iuſ.
fu.l.j.⁊ qđ legit ⁊ no.xxiij.q.vlti.c.vlti.in gloſ.j.Aliqui ta
men dicūt ꝙ ſufficit ſi q̄liber pro parte ſua ſatiſfaciat.Sȝ
primū non ſolū tutius imo verius eſt.❡ Quid de ijs qui
non cōſentiunt:tñ de preda ſcienter ex dono/vel etiā igno
ranter:ſed poſtea audiuerūt veritatē:Quatenus habue
runt tenent reſtituere.ff.ſi certū peta.ſi me et titium.ff.de
condi.indebi.nam hoc nota.ex de homi.ſicut dignum.§.
eos inſuper.Niſi forte hoc conſumpſiſſent anteꝙ intelli
gerent veritatem.C.de rei ven.certum eſt.ff.de vſur.q̄ ſcit
§.ſi.ad hoc.ff.de petitio.heredi.ſi a domino.§.ſi.et duab⁹
l.ſequē.⁊ adde qđ no.xij.q.ij.nō liceat.in gloſ.hic aduerte.
❡ Sed quid de ijs qui inde comedunt ⁊ bibūt ⁊ induūt
Videť ꝙ vxor ⁊ familia qui non habēt aliunde vñ viuant
excuſentur:dūmodo peccato nō conſentiant:ſed raptorē
ad reſtituendū ⁊ corrigendū inducant.ar.xi.q.iij.quoniā
multos.ex de ſen.ex.inter alia.⁊.c.ſi vere.Sed ⁊ predica
tores gerētes negotium ſpoliatoruȝ in hoc caſu propter
hoc excuſantur.de ſen.ex.cū volūtate.j.rñſo.§.j.Et hoc di
xit Ray.verum eſſe ſi ſpes ſit de correctione:⁊ cū mode
ramine tali vt per hoc nō ſubtrahať facultas reſtituendi
ſpoliatori in totū vel in magna parte.ar.ij.q.vj.anterioꝝ
§.illud.Potius teneo qđ ſcripſi.ſ.§.feminarū.⁊.xxiij.in
ar.xlvj.❡ Quid ergo faciet vxor vel filij.vl’ familia ſi nul
la ſit ſpes correctionis:ſupple maxime.vide.xxxi.di.c.omo
xxj.nota.Dixit Ray.ꝙ ſi ſunt aliq̄ ſeparata de iuſto viuāt
de illis.ſi non ſunt:querāt victū ab amicis ſuis vel cōſan
guineis vel alijs pſonis honeſtis.vel querant victum ꝓo
prijs manibus.xcj.di.clericus.de con.diſtin.v.numq̄.Uel
oſtiati.Et nullo modo comedāt de rapina.xxviij.q.j.vxor
❡ Sed q̄d ſi maritus crudelis nō permittit ꝙ vxor ſua ⁊
filij de alio comedant:Triplex eſt remediū ſm Ray.Pri
mum eſt:vt viuat de dote ſua:vel de ſponſalitio.Secūdū
eſt vt hec denunciet talibus q̄ maritū cōpeſcant vel etiam
epiſcopo.ij.q.j.ſi peccauerit.xxij.q.v.hoc videť.Sed hec
duo remedia inania ſunt.Tanta pōt eſſe tyrānis mariti.
ex qđ me.cauſa.c.j.de reſti.ſpo.lrās.Tertiū eſt ꝙ vbi aliud
facere non pōt:ex quo ita arctata eſt:poterit inde cōme
dere:nec tenetur:quia tempore neceſſitatis tante etiam a
futuro excuſaretur in totū.licet ſi periculum mortis non
immineret:aliquod peccatū cōmitteretur:⁊ ideo aliqua
penitentia iniungetur.ſic intellige ex de fur.ſiquis ꝓ ne
ceſſitatem.Hec enim neceſſitas legem non habet.de co.
di.v.diſcipulos.ex de reg.iuris.qđ non eſt.Tutius tñ eſt ꝙ
talis rem reſtituat ſi poteſt:vel eſtimet quantū comedit:
⁊ proponat ſoluere quum poterit illi cui facta eſt rapina.
ex de ſolutio.c.ij.ff.de ceſſi.bo.is qui.interim aliquam pe
nitētiam faciat ad cautelam.⁊ parcius ſumat ꝙ poteſt ad
victum neceſſarium de illa rapina.ad hec ex de homi.c.j.
v.diſtin.ad eius vero.xij.q.j.clericus.In omni autem caſu
reddat

reddat debitum viro ſuo niſi aliud ſubſit impedimentũ.
xxiij.q.v.ſi dicat.⁊.c.ſm.⁊.c.vna. ❡ Quid de p̄dam emẽ/
tibus? Et quidẽ ſiquis emat ſcienter prędam: vel credẽs
p̄babiliter φ p̄da ſit: tenetur indiſtincte. nec liberat̃ ven
dendo/vel qualitercũq; alienãdo/nec amiſſiõe/vel mo:
terei/vel alio aliquo caſu interueniente/quo minus te/
neatur reſtituere p̄cium ſm qđ plus valuit φ emerit: vel
plus vendidit φ emerit: vel tẽpore cõtractus valeret. ⁊
quicqđ ex re habuit vel habere potuit: nullas expenſas
deducendo. q: talis contrectando rem alienã/furtum cõ
mittit: ⁊ malam fidez habuit. etiam ſi p̄ mille manus res
illa furtiua ſcienter tranſiret: ⁊ fur ſemp̄ in mora eſt. ad
hoc. C. de fur. l.ij. ff. de fur. qui iumenta. ff. de condi. fur. in
re furtiua. ff. de peri. ⁊ cõmo. ſi vt certo. §. ſed interdũ. C.
de rei ven. circũ. Et qđ dictum eſt de p̄mo raptore/idẽ in/
telligas de ſecũdo/tertio/⁊ etiam milleſimo: vt dixi. q: ſi
per plures manus ambulauerit idem iuris erit. ff. de mi/
no. ſed vbi. ff. de peti. heredi. ſed ⁊ ſi. §. ſumi aũt. Sin aũt
ſcit φ de iuſto bello eſt: oĩno excuſatur: quum a vero dño
emat. vt. s̃. ſepe dictum eſt. Si vero emens hoc neſciebat:
p̄babiliter tñ hoc credebat: puta q: omnes vicini ſui vel
maior pars ⁊ maxime ſapientes hoĩes ⁊ honeſti ita cre/
debant φ res illa eſſet vendentis: durante hac bona fide
nõ tenetur. ſed tenet̃ ſi poſtea audierit veritatem. ⁊ curet
al's cautiꝰ negotiari. C. de fur. l.ij. Et ſi iudice ſententiãte
reſtitutionẽ fecerit: põt agere ɔtra venditorẽ: vt ipſuz ſer
uet indẽnem. xij.q.ij. vulterane. Si aũt hoc faciat ad pre/
ceptum ſacerdotis in foro penitentiali: ⁊ in eodẽ foro in/
ducendus eſt venditor vt ip̄m ſeruet indẽnem. ſed in fo/
ro cõtentioſo ip̄m non poterit emptor cõuenire. ff. de eui
ctio. ſi rem. de cõtrahen. emptio. c. ſi. Or ſi ſciebat factum
emptor: ſed ignorabat ius: vel ignorantia facti ducꝰ craſ
ſa ⁊ ſupina nõ p̄babili rem captam emerit: in iudicio aĩe
ad reſtitutionẽ tenetur. ad hoc ex̃ de cleri. excõ. mi. ap̄lice.
Dicet̃ aũt craſſa ⁊ ſcz ſupina ignorantia: qñ cõiter alij vi/
cini dicebant ⁊ credebant φ res eſſet de p̄da ⁊ bello iniu
ſto. ff. de v̄bo. ſig. late culpe. vel qñ ecc̃ia hoc p̄hibebat: ⁊
tales publice excõicabat. vnde nõ excuſatur emptor tali
ignorantia ducꝰ. xij.q.ij. qui ⁊ humanis. xvj.q.j. ſi cupis.
de ordi. ab ep̄o qui renũ. ep̄a. c.j. §. ſi. ⁊ c.ij. legitur ⁊ no. ex̃
qui matrimo. accu. poſ. c. vlti. Et ſi de hoc nihil cogitabat
quãdo emit: nec inquiſiuit quãtum potuit: in culpa eſt ſi/
cut ſupra. ꝟ. Sed hoc dicas nõ in caſu ſimili. ❡ Quid ſi
emptor nõ põt cõmode reſtituere: niſi forte vendat quic/
quid habet? Dic φ ad hoc tenetur de rigore iuris vt ſm
ſuũ poſſe totũ reſtituat. xxiiij.q.vj. ſi res. ex̃ de vſur. cũ tu.
ſm Oſti. Sed tu dic φ ſi emit bona fide ⁊ p̄babili igno/
rantia: habenda erit ratio ne egeat ipſe ⁊ vxor. quia non
eſt fraudandus alimentis quotidianis. ff. q̃bus nõ com.
bono. poſ. q̃ bonis. ⁊ Inſtitu. de accu. §. vlti. ⁊ no. ex̃ de ſo
lu. c.ij. in gloſ. ſi. ad finẽ. etiã p̄ eo qđ dixi. s̃. ꝟ. q̃d g̃ de vxo
re. facit expreſſe qđ legit̃ ⁊ no. xxxj. diſt. oĩno. ⁊ in gloſ. ar.
❡ Quid ſi raptor idem donator vel venditor ſatiſfecit
plene de p̄da data vel vendita. Dicas donatariũ vel em/
ptorem liberatum. Verũ quicquid habet de lucro ⁊ p̄ce/
pit ante reſtitutionẽ factam debet in vſus pauperum ero
gare vbi fuit male fidei. ar. xxiiij.q.v. qui habetis. ⁊. §. ſeq.
ſm Oſti. ❡ Sed nũquid emptor ſatiſfaciens põt ſibi cõ
ſulere p̄ ceſſionẽ actionũ ſibi faciendam ɔtra venditorez
⁊ raptorem? Non. nec aliquo alio modo: niſi quãdo emit
ſibi de euictione expſſe caueri fecerit. quia obſtat propria
turpitudo ſcz emendo ſcienter ⁊ mala fide. C. de rei ven.
ſi mancipium. x.q.ij. hoc ius. (al's eſt. §. ſub. c. ea em̃) C. de
euic. ſi fun. idem ſentit Jo. vt no. xij.q.ij. monemꝰ. in gloſ.
q̃ incipit/ipſe ergo. in ſi. ❡ Quid ſiquis emat rem de pre
da ſcienter: tñ hoc facit bona fide: nõ vt ipſam lucret̃: ſed
vt ipſam reſtituat dño recepto precio ⁊ intereſſe ſuo: quũ
al's dñs rei ipſam nullo modo recuperare poſſet. vel non
ita de facili: ⁊ quidem hic non cõmittit furtum. ff. de fur.
falſus. §. penulti. Immo vtiliter gerit negotiũ, ⁊ ideo to

An lice ẽ p̄dam emere.

Quõde reſtitui to quo bona fide.

tum poterit recuperare p̄cium ⁊ intereſſe ſuũ. etiaz ſi res
ſine culpa ſua perimatur vel amittatur. vt eum q̃cq̃d per
cepit ex tali re vel occaſione ipſius totũ cõpenſet vſq; ad
quãtitatem cõcurrentem. ſm Ray. ar. ff. de neg. geſtis. ſz
an vlti. §. ij. ex̃ de accuſa. cũ dilecti. §. ſi. Sed licet in iudi/
cio aĩe credat̃ ei de ɔſcientia ſua: in iudicio tñ cõtentioſo
nõ credetur ei: niſi hoc publice p̄teſtaretur. ar. ff. de nego.
neni. cenſemꝰ. C. de fur. l.ij. ff. de admi. tu. nõ exiſtimo. ex̃
vt ec. bene. c.j. §.j. de elec. q: p̄pter. §. ſi. ❡ Quid ſi nõ põt
reperiri dñs rei: vel neſcitur vbi ſit? Erogetur pauperi/
bus de ɔſilio dioceſani. Et hoc etiã publice fiat premiſſo
banno in eccleſia/⁊ diligenti inquiſitione facta: vt oĩs ſu
ſpitio euitet̃. ar. in p̄ri. s̃. ſduc. iuribꝰ. ⁊ ex̃ de clam. deſpõ.
cũ inhibitio. ⁊ qui matrimo. accu. poſ. cũ in tua. adde qđ
no. ex̃ de vſur. q: fruſtra. in gloſ. ſz nũquid. ꝟ. Item quid.
Et ſi hoc facto nõ inueniatur cuiꝰ ſit res: liberabit̃ dãdo
pauperibꝰ. vt. s̃. pro aĩa illius cuiꝰ res eſt. ex̃ de vſur. cũ tu.
q: in hoc vtiliter gerit negotium ſuũ. ar. xij.q.ij. quatuor.
circa ſi. ❡ Quid de officialibꝰ iudicis? Quicũq; offi
cialis incitauerit iudicẽ ad iniuſte iudicandum ex certa
ſcientia vel ɔtra ɔſciam: tenetur ſm qđ no. in ſimili mate
ria. §. e. ꝟ. Sed nũquid ij qui ſequũtur. Ideoq; ⁊ ſi iudex
ſimplex ſm ɔſciam iudicet: deceptus tñ ɔſilio adſeſſoris
bona fide electi: q: ſcz ab oĩbꝰ iuſtus ⁊ peritꝰ credebat̃: ⁊
ad ip̄m cõiter tamq; ad talem recurrebat̃: excuſatus eſt
iudex. ⁊ adſeſſor tenetur. Sic intellige. ff. qđ quiſq; iuris
l.ij. Tenetur etiã iudex vel adſeſſor: ſi ſe ſentiat imperitũ:
⁊ ſe de iudicio intromittit. vt inſtit̃. de obliga. q̃ quaſi ex
maleſi. naſ. rñ. j. legit̃ ⁊ no. ex̃ de ſen. ⁊ re iu. cum eterni. in
gloſ. φuis. lib. vj.ij.q.vj. hoc etiam placuit. in glo. ſi iudex.
Et idem in medico. necnon ⁊ qui talem ſcienter eligit de
culpa ipſius tenetur. ex̃ de offi. archiđ. ea que. ⁊ adde que
dixi. s̃. §. nunc ad iudiciũ. ꝟ. vlti. xlij. ar. ⁊. §. de offenſioni/
bus. in. xxxviij. ar. de criminibus iudicum ⁊ adſeſſorum.
Sed ⁊ ſi adſeſſor habet certuz ſalariũ: ⁊ vltra extorquet:
tenetur. ex̃ de vi. ⁊ ho. cleri. cum ab oĩ. ❡ Alij aũt inferio/
res officiales/puta nuntij ſiue miſſi inſulati vel ſimiles
etſi certum ſalariũ habeant: ⁊ aliquid p̄ vim vel p̄ imode
ratam improbitatẽ extorquent iuxta morem patrie: puta
denariũ vel obolum vel aliud certũ vile ⁊ modicum: nõ
tenentur ad reſtitutionẽ. ſed poſſunt inde facere eleemo/
ſynam. xiiij.q.v. non ſane. ſm Ray. Sed certe nõ p̄bat φ
de ijs poſſit fieri eleemoſyna. immo notat factũ. qđ et in
vſurarijs verũ eſt. facilius em̃ induceretur vſurarius ad
dandũ decẽ ſolidos p̄ deo: φ reſtituendos duos ei a quo
extorſit. reſtituant ergo qui ɔceſſerunt. legitur ⁊ no. xxiij.
q.j. militare. vel petãt remiſſionẽ ab eo ſibi fieri. ❡ Quid
de aduocatis? Et quidẽ tenentur ad reſtitutionẽ ſi in cul
pa ſunt. In culpa aũt ſunt ſi nõ erant idonei ad aduocã/
dum. puta q: religioſi in caſu nõ conceſſo vel in ſacris cõ
ſtituti. ex̃ de poſtu. c.j. ⁊. ij. Tamen in hoc caſu non credo
ſi al's aduocatus diligenter ſuũ officiũ exequatur: ⁊ peri
tus ſit: nec in culpa amiſſionis cauſe ſit: φ debeat reſti/
tuere illi a quo recepit: quũ ſua non interſit. ſed al's eſt ei
iniungendũ vt illud vel magnã partem expẽdat ad pias
cauſas: ⁊ ſubueniatur peccatori orõnibus et ſuffragijs
eccleſie ⁊ illoꝝ qui eleemoſynã recipiunt. ar. xiiij.q.v. non
ſane. ⁊. xij.q.ij. gloria ep̄i. ⁊. c. aurũ. Si vero in culpa eſt q:
recepit imoderatam quãtitatem: tunc id qđ nimis rece/
pit tenetur reſtituere illi a quo extorſit. ſup̄ quo vide qđ
no. Oſtiẽ. in ſumma. de poſtu. §. quis poſtulare. vbi dixit
cum Azo. ⁊ ſequen. Potius credo dandũ pauperibus. et
eſt caſus. xiiij.q.v. non ſane. Si vero eſt in culpa quia per
ignorantiã ſuam vel negligentiam clientulus ſuus ami
ſit cauſam: tenetur reſtituere ſic extortuz: ⁊ damnũ quod
incurrit clientulus. ar. ff. ad. l. aqui. idem iuris. ex̃ de eta. ⁊
quali. ad aures. ❡ Sed et ſi per cauillationem ſuam ab/
ſtulit aduerſario bonã cauſam: vel ipſum grauauit in ali
quo: petendo dilationẽ ſup̄fluam vel allegando falſo cõ/
tra cõſcientiã: vel faciendo poſitionem duplicẽ vel cauil/

Officialium meminit.

De aduocatis v̄ba fiunt.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

loſam:vel per inſtitutionem falſi teſtis: vel quia induxit
clientulum ſuū ad veritatem negandā:tenetur in ſolidū
quoad verū intereſſe.Extr.de obli. que quaſi ex malefi.
naſ.rn.j. ⁊ iunge qd̓ no.ſ.§.expeditis.ꝟ.ix.cū tribus ꝟſi.
ſeq.in ar.xxxvj.de pctis aduocatoꝝ. Sed ⁊ pauperi te-
netur cōſulere gratis.xj.q.iij.paup.quādo ſine magno la
boꝛe pōt reſpondere. Nam ſicut gratis accepit:ſic et gra
tis debet dare.ex̄ de magiſtris.Matth.x.c.⁊ facit quod no.
lxxxiij.di.§.j. Si aūt petens ꝯſiliū diues ſit:pōt recipe ſa
lariū de ꝯſilio:eſto ꝙ nō laboret modo:q꞉ laboꝛauit alias
expenſas fecit ſtudendo ⁊ addiſcendo. ad hoc.xj.q.iij.nō

Teſtes licet.xiiij.q.v.non ſane.x.q.ij.precarie. ❡ M Quid de
teſtibus coꝛruptis? Et quidē ſi per dictum ipſoꝛum aliqd̓
falſum/aliqua partiū amiſerit cauſam ſuā: tenetur ad re
ſtitutionē faciendam ei qui dānificatus eſt.ar. xvij.q.iiij.
ſiquis in atrio.ff.de col.generaliter.§.illud.j.q.j.iubemꝰ.

Si aūt recepit vltra expenſas aliqd ꝓ vero teſtimonio
ferendo:tenetur hoc pauperibus erogare. vt dictū eſt.ſ.
pꝛoxi.de aduocatis.ꝟſi.quid eſt de aduocatis.in parua
additiōe q̄ incipit/potius. Et idem eſt in iudꝫce ſicut no.
Oſti.in ſumma de re iudi. ſub rubꝛica de re iudicata.§.q̄
ſit pena. Nam ⁊ venalia teſtimonia ſicut ⁊ iudicia repꝛo
bantur.no.Oſtiē.in ſumma de teſti.§.quis poſſit eſſe te-
ſtis.ꝟ.repellitur. Quis teſtis ſuas moderatas expenſas
recipere poſſit.iiij.q.iij.ꝟ.venturis. de hoc vide qd̓ no.in
pꝛe.c.nō licet.⁊.c.qui recte iudicat.⁊ pꝛe.c.nō ſane.⁊ ex̄ de
vi.⁊ ho.cleri.cum ab omni.⁊ dixi.ſ.de peccatis teſtiuꝫ.§.

Accuſatores, ad peccata.ꝟ.vlti.in.xxxix.ar. ❡ N Quid de accuſatoꝛi
bus ⁊ denūtiatoꝛibus criminū? Dic ꝙ ſi calūnioſe hoc fe
cerunt:tenentur ad reſtitutionē dāni dati.vt no.Oſtiē.in
ſumma de calum.§.quādo debet.⁊.§.quali pena.⁊ adde
qd̓ no.ſ.§.in qbus.in.ꝟ.vlti.in ar.xxxix.Sed ⁊ tenent pe-
nitentiā facere:ſi ex odio ad hoc ꝓcedant. eſto ꝙ denun-
tiatio alꝭ vera ⁊ legitima ſit.q꞉ ex charitate talia debent
ꝓcedere.xxiij.q.v.ꝓdeſt.ij.q.v.nō vos.⁊.q.j.ſi peccauerit.
v.q.j.c.j.vide qd̓ ſcripſi.ſ.de pctis accuſatoꝝ.§.in quibꝰ.
ꝟ.xxv.in ar.xl.Obligant etiam tales nō ſolum ad reſtitu
tionē pecunie: ſed etiam fame.vj.q.j.ex merito.⁊.c.dete-
rioꝛes.cum.c.ſeq.⁊.§.pꝛece. ſi falſo denūtient vel nō pꝛo-
bent. ❡ O Nō hoc modo debet fieri. Ubi ꝑ ſe vel aliū
dixit cantilenam:vel libellum famoſum legit:⁊ in alijs lo
cis ſentiret alium dicto vel facto ſuo infamatum:publice
recognoſcat erroꝛem ſuū:⁊ dicat ꝙ mentitus fuit per os
ſuū.ſm Ray.ar.ex̄ de pur.ca. inter ſolicitudines.§.pcipi-
as.Nō intelligas niſi ex tali recognitione publica magꝭ
infamaret infamatꝰ.ergo nō dicat ego de tali facto infa
mauerā talem/ſpecificando crimen.ſed ſic dicat in gene
re/ego infamauerā talem de eo de quo inter vos eſt diffa
matus.bene ſcitis q̄d eſt.illud ſciatis ꝙ ego tanq̄ mali-
tioſus ⁊ maleuolus hoc inueni: ⁊ mendaciuꝫ eſt q̄cquid
dixi.nō dicat falſum. ſed mendaciū: q꞉ ꝯtra mentē.xxij.q.
ij.hoīes.cum.c.ſeq.dicebat ꝓimū infamando.ij.q.j.ſi pec
cauerit.⁊ tn̄ verū pōt eſſe qd̓ dicebat. ❡ Sed q̄d ſi de di-
uerſis ⁊ a diuerſis? Si q̄liber faciat ſicut ꝓime dictum eſt.
infamatus eſt:nā ibi neceſſe eſt ꝙ ſpecificetur. Hic dicerē
ꝙ ad arbitriū infamati/vel ſi grauiter arbitraret̄ ad ar-
bitrium iudicis deberet ſe purgare. ar. ex̄ de iureiurā. ve
niens.⁊.c.quitauallis. ⁊ de arbi.c.ij. Sed ⁊ ab infamato
tenetur veniā poſtulare.ad hec.xiiij.q.vj.ſi res.v.q.j.qui-
dam.vj.q.j.deterioꝛes.xxxvij.diſt.legant. adde hic qd̓ ſcri
pſi.j.in ar.lxxx.in.§.aliud vitium peſtiferū.ꝟ.ſed hic q̄ro.

Legū iniquaꝝ cōditores, ❡ Quid de condentibus leges iniquas? Et quidē ſi ſint
contra.l.naturalem que in.l.⁊ euāgelio.vj.diſt.§.his ita.
continetur:ipſo iure non tenent.viij.diſt.que ꝯtra moꝛes.
xxxij.q.vij.flagitia. Idem eſt ſi laici talia ſtatuant in pꝛe
iudiciū eccleſie.ex̄ de cōſtit.que in eccleſiarū.⁊.c.eccleſia.
xcvj.di.bene. Et obligātur in ſolidū ſtatuarij/conſiliarij/
ſcriptoꝛes/⁊ iudicantes/⁊ ea ſeruantes/⁊ exequētes.ex̄
de ſen.excō.nouerit.c.graue. Idem eſt ſi fiat ꝯtra ius po
ſitiuū ad pauperes opprimēdos ⁊ iuſtitiā impediendā.
⁊ de talibus pōt intelligi qd̓ legitur ⁊ no.Eſa.x.Ue q̄ cō
dunt leges iniquas:⁊ ſcribentes iniuſtitiā ſcripſerunt vt
oppꝛimerent in iudicio pauperes:⁊ vim facerent cauſe hu
miliū populi mei:vt eſſent vidue pda eoꝝ:⁊ pupillos diri
perent. Quid facietis in die viſitationis/moꝛtis vel iudi
cij generalis. Hec eſt viſitatio peſſima peccatoꝛū.de qua
Pꝛouerb.xix. Qui nō cōgnouerūt tēpus viſitationis ſue
Luce.xix.⁊ calamitatis. Sopho.j.c.de longe venietis. Ad
cuius fugieris auxiliū:⁊ vbi derelinquetis gloꝛiā veſtrā.
ix.q.iij.alioꝝ.in fi.ne incuruemini in vinculo:⁊ cū interfe
ctis cadatis.hucuſq; Eſa. ❡ P Quid de furibus? Pla
nū eſt ꝙ nō tenentur ad reſtitutionē faciendaꝫ ⁊ fures et
ij qui opem vel ꝯſilium ꝑbuerunt.ex̄ de fur.q̄.cum fure.§.
ſed vt de hoc.qd̓ dic vt.ſ.dictum eſt de rapina.ꝟ.quid er
go.cum.x.ꝟ.ſeq. Caute tn̄ reſtituat ſacerdos rem ſibi re
ſtitutam in foꝛo penitentiali:ne denudet ꝯfitentem.ex̄ de
of.oꝛdi.ſi ſacerdos. ❡ Quid ſi aliquis recipit reꝫ aliquā
ad certum vſum ſibi cōmodatam:⁊ ipſe commodat alij:
nūquid cōmittit furtum? Sic. quia nec ad hoc faciendū
⁊ ſic nō ad hunc vſum cōmodata erat.idem no. ex̄ de cō
mo.c.j.gloſ.j.⁊ ſpēs lucri eſt ex alieno largiri. Idem no.
xiiij.q.v.foꝛte.⁊ ſibi acquirere beneficij debitoꝛē. Et cre
ditoꝛ cōmittit furtū ſi re ſibi obligata vtatur.ff.de fur.ſi
pignoꝛe.rn.j.⁊.§.j. In hoc aūt caſu tenetur fur ad eſtima
tioneꝫ vſus:etiam re dn̄o reſtituta.ar.xiiij.q.vj.ſi res.ſm
Ray. Quid ſiquis emat rem furtiuā etiam ignoꝛāter:⁊
eſt ſtatutū in terra ꝙ ſi quis talem rem emerit publice in
mercato nō teneatur ipſaꝫ reſtituere:etiā nec dn̄o poſtea
veniēti:nihilominꝰ euincetur ab eo res.C.de fur.l.ij. Nec
obſtat ſtatutū:quū ſine pctō moꝛtali nō poſſit teneri.xi.
q.ij.vulterane.⁊ patet in ijs q̄ no.ſ.ꝟ.quid de cōdentibꝰ.
Sed etiam in illo caſu vbi ſcꝫ bona fide ⁊ vt eaꝫ vero do
minio reſtitueret/emit: expenſas bona fide factas circa
eādem rem poterit exigere.ar. ex̄ de reſtit. in integrū.c.j.
de rebus eccle.nō alie.ad noſtrā.ff.de acqui.re.domi. bo
ne fidei empto꞉. Item ſi interim pereat res:nō tenetur.
quia nō eſt in moꝛa. Item ſi interim alienauit:nō tenet̄.
q꞉ nec deſijt dolo poſſidere nec p̄cium ex re furtiua rede
ctuꝫ eſt furtiuū.ar.ff.de fur.qui vas.§.ſi.vide qd̓ no.ex̄ de
vſur.cum tu.in gloſ.ex hoc videt̄. ⁊ a ꝯtrario ſenſu.ex̄ de
aliena.mutan.iudi.cauſa facta.c.j.⁊.ij.⁊ ad hoc.ff.de pe
titio.here.ſi poſſeſſoꝛ.§.reſtituere.⁊.l.ſi matre.⁊.l.vtruꝫ.
Si quid tn̄ habet inde de lucro: illud debet reddere dn̄o
poſtea venienti.ar.ff.de cōditio.indebiti.nā hoc natura.
❡ Sed nūquid licitū eſt furari furi vel raptoꝛi vel vſura
rio vt inde fiat eleemoſyna? Non.q꞉ non debent fieri ma
la vt eueniāt queq; bona. Rom.iij.xxx.q.j.noſſe.vbi de h.
xxxij.q.iiij.ſic nō ſunt.vbi de hoc.ex̄ de vſur.ſuper eo.de ta
libus dicit.xiiij.q.v.foꝛte.Aug. Huiuſmodi cogitatio dia
boli calliditate ſuggeritur.nam ſi totum tribuat paupe
ribus qd̓ abſtulit:addit potius peccatum q̄ minuat.quia
aufert ſibi copiam reſtituendi.ad idem.j.q.j.nō eſt putan
da. Idem. Neq; em̄ ſi agris inique ac perperam inuaſis
ita quiſq; vtatur:vt ex eoꝝ fructibꝰ largas eleemoſynas
faciat: ideo rapinam iuſtificat.xiiij.q.v.c.neq;.ſm Ray.

Quid ergo ſi ideo furatur vt domino reſtituat? Videt̄
excuſatus ar.ff.depoſiti.bona fides.nam ⁊ vtiliter gerit
negotiū furis. ergo cogitur hoc habere ratum.ff.de ne
go.geſtis.ſed an vltro.§.j.ſm Ray. Hoc non admitto q꞉
pꝛedo reſtituendus eſt.ex̄ de reſtitu.ſpo.in literis.ff.de vi
⁊ vi arma.l.j.§.qui vi a me.⁊ facit qd̓ no.Inno.c.ſi.olim.
❡ Q Quid ſi inuenerit pecuniam vel aliaꝫ rem in via
publica vel alibi? Dicas ꝙ debet facere p̄conizari:⁊ in lo
cis illius eccleſijs vbi res inuenta eſt/⁊ adiacentium de
nūtiari publice coꝛam populo ꝙ talis res inuenta eſt:⁊ ſi
reperiat dominū ei reddat. pꝛimo tamē dicat ei circūſtan
tias per quas certificetur verum vere ſit dominꝰ is qui
petit.alias foꝛte multi non dn̄i peterent.ad hoc.ff.de fur.
tis.falſis.§.qui alienū.⁊.§.ſequē. Si nō inuenit dominū
cum cōſilio ⁊ authoꝛitate eccleſie poteſt ipſam rem ren

nere ſi pauper eſt:⁊ oret pro eo cuiꝰ eſt res.alias ſi diues:
pauperibus erogeret:alioqn ſi non reſtitueret iuxta poſſe:
fur eſſet.⁊ ſic intellige illud Auguſtini Hiero.⁊ Grego.
xiiij.q.v.ſi quid inueniſti.cū.ij.c.ſeq. ¶ Quid ſi quis fura
tur chriſtianos captiuos a ſaracenis detētos? Non tene-
tur.ar.xxiij.q.ij.dn̄s.⁊.q.viij.vt pridez. Et hoc intelligas
quādo nō eſt tēpus treuge. Quid ergo ſi treuga ſit? Dic
ꝙ tunc tenetur ſubtractā rem reſtituere:⁊ eſtimationem
hoīs vel alterius rei ſublate ⁊ oīs dāni dati. ar.xxiij.q.j.
noli. Qḋ intelligit Ray.niſi forte ſaraceni compellerent
captiuos idololatrare:vel legem chriſti dimittere.in quo
caſu eriperetur captiuus in libertatem.ar.liiij.di.nulla.⁊
tunc nō tenetur ſurripiēs.quū ex quo de pctō mortali vel
ſubuerſione fidei agitur:magis ſit deo ꝙ hoībus obedi
endum. Actuū.iiij.⁊.v.c.xj.q.iij.iulianus.⁊.c.qui reſiſtit.

De capti-
uis a ſa-
racenis
detentū
furādis
eſt.

Ego aūt dico ꝙ cū hodie vbilibet Saraceni teneāt ter
ras i quibus nomē chriſti colebatur: ſiue in Egypto/ſiue
in tota Aphrica/ſiue i Thebaida ⁊ Paleſtina et terra ꝓ-
miſſionis.optime facit.xxiij.diſ.legimus.poſt colū.vi. nec
altera.⁊ q: nocere ſemper parati ſunt.xxxiij.q.viij.diſpar.
ſemp contra nos terram noſtrā volendo recuperare:iniu
ſtum bellum agūt:⁊ nos iuſtum. Unde ſeruos quos ca-
piūt in iniuſto bello iniuſte detinent:⁊ ipſi iuſte fugiūt.et
qui eos furantur ſua furantur chriſtiani.ꝑ ea que no.per
Inno.⁊ Oſtiē.ex de voto.qḋ ſuper his.⁊ ſcripſi late poſt
eos in pˀma parte iſtius operis.ſ.in.§.xxxvij.in ꝟſi. Itez
ſm Inno.⁊ Oſti.in ar.xxxvij. ¶ Quid ſi chriſtianꝰ capti
uus furetur ſaraceno q̄ eum captiuū detinet? Si erat ca-
ptus dum erat treuga quā frangebat:⁊ ſic erat in culpa.
xxiij.q.j.noli.⁊ nō imminebat famis neceſſitas:tenetur ad
reſtitutionē. Si autē tpe belli captꝰ fuerit: vel neceſſitas
famis imminebat: quū talem teneatur ſaracenꝰ paſcere
ſm naturā.di.j.in pˀn.nō tenetur ad reſtitutionē.ſm Ray.

vſurarij. ¶ Quid de vſurarijs? Certū eſt ꝙ ad reſtitutionē tenen
tur.ex de vſur.cū tu.c.tua.c.tuas.⁊ quaſi ꝑ totū. Quis ali-
quādo de facto retineantur vſure: q: nō inuenitur iudex
qui iuſtitiā inde faciat.ſic intellige.xiiij.q.iij.quid dicam.
Sed quid ſi pena impoſita ſit/niſi pecunia mutuata īfra
certum tēpus fuerit ꝑſoluta? nūquid talis loco vſure ſuc
cedit? Diſtingue vtrū ſit iudicialis an cōuentionalis. Si
iudicialis ſit:puta iudex p̄cepit debitori ꝙ niſi ſatiſface-
ret infra mēſem:talem penā incurreret:nō eſt vſura: quū
impoſita ſit ad puniendā cōtumaciam debitoris.ar.xxiij.
diſt.quecꝫ.in fi.ff.de re.iu.qui actione. Si vero eſt cōuen-
tionalis:⁊ eſt appoſita bona fide:vt ſcꝫ debitor metu pe-
ne ſatiſfaciat:adhuc non eſt vſura.dum tn̄ intentio recta
fuerit in pre.c.quecꝫ.⁊ ex de arbi.dilecti.vbi de hoc.⁊ no.
ex de vſur.cōqueſtus.⁊.xiiij.q.iij.in ſumma. Ex duobus
tn̄ p̄ſumitur ꝙ ſit vſura. ſcꝫ ſi is qui ipſam appoſuit/cō
ſueuit vſuras exercere. ar.ff.de actio. ⁊ emp.⁊ ven. iulia-
nus inter eū.§.papinianus.ff.de vſur.qui ſemiſſes.ex de
pig.illo.in fi. Scḋm eſt.ſi penā vel in annos ſingulos vel
menſes ſtipuletur. in aut. vt nullus mutuans agricole.
coll.iiij.poſita.C.de vſur.aūt ad hoc. Licet aūt in iudicio
aie cuilibet ſit credendū de ſua conſcientia.j.q.vij.ſanci-
mus.eſt tn̄ cautius examinandū ⁊ inquirendū ꝓpter p̄e
ſumptionū circūſtantias ſupradictas. ¶ Quid ſi paratꝰ
ſum emere merces aliquas pcio.c.librarum in quibus lu
craturus eram ſm ſanam cōſcientiam ⁊ ſpem firmam.x.
lib. Raro hoc cōtingit: ideo tutius eſt a tali contractu et
mutuo abſtinere.ex de vſur.in ciuitate.vbi de hoc vſcꝫ ad
menſem ipſis ad locum certuz deportatis. ⁊ tu ꝓpter ni-
miā inſtantiam tuā impediſti me ne emam: ⁊ a me hāc pe
cuniā mutuo recipis:⁊ ꝓmittis infra menſem reddere.c.
x.lib.nūquid eſt vſura? Non videt.q: loco intereſſe ſucce-
dit.ſuper quo vide qḋ no.ex de vſur.cōqueſtus. ⁊.xiiij.q.
iij.in ſumma.⁊.q iiij.quoniā multi. ¶ R Quid de ciui-
tatibus vel collegijs dantibꝰ pecuniā ad vſurā: nūquid
ſinguli ſunt vſurarij:⁊ tenent ad reſtitutionē? Nō videt.
q: cauſa vniuerſitatis nō eſt ſingulorū.xij.q.ij.qui manu

mittitur. (alˀs eſt.§.ſub.c.epſ.) Sed dicas contra. nam
quoad delicta oēs ij qui cōſentientes ſunt: puniuntur.⁊
ſingulariter obligant. nō tamꝙ vniuerſitas q̄ animā nō
habet.nec tāꝙ vniuerſi. ſed tamꝙ ſinguli. ar. ex de vſur.
cōqueſtus.vij.q.j.ſicut vir.xxiiij.q.iij.ſi habes.ff.qḋ me.cā.
metum.§.animaduertendū. vide qḋ no. ex de ſimo.dile-
ctus filius.A.gloſ.ſicut.ſ.e. Qḋ intelligas de ijs q̄bus in
mente ſua hoc placet:⁊ ratum habent:⁊ cōſentiūt:vel ꝓ-
hibere poſſent ⁊ nō faciūt.ex de ſen.excō.quāte. Hoc etiā
teneas ꝙ a nullo fideli vel infideli debes vſuras exigere
⁊ ſi exegeris: teneris reſtituere. ſm Ray. ¶ Quid ḡ ſi a
Iudeo vſuras exegeris? Soluēdo ⁊ reddendo ei libera-
ris. Cōuenientius tn̄ eſt vt inde authoritate eccleſie ſa-
tiſfacias chriſtianis:a q̄bꝰ forſitan idē iudeus vſuras ex-
torſit.ar.eorū q̄ legūtur ⁊ no.ex de vſu.q: fruſtra.vel quibꝰ
eſt alˀs obligatus.⁊ ſic eris liberatus.ff.de nego.geſt.ſol-
uēdo.⁊.l.cū pecunia.ſ.xiiij.q.iiij.ab illo.vbi dic Amb. Ab
illo exige vſuram: cui nocere merito deſideras. Sed illa
litera legit negatiue.ſm gloſ.q: ſicut nulli debes nocere:
ſic a nullo debes petere vſuras. Nullo modo talem intel
lectum patitur illud.c.quū dicatur ibi Cui iure inferunt
arma:huic legitime auferuntur vſure.quē bello vincere
nō potes:ab hoc vſurā exige.quē non ſit crimē occidere.
ſine ferro dimicat:qui vſuras flagitat. Sine gladio ſe de
hoſte vlciſcitur: q̄ fuerit vſurarius exactor inimici. Ergo
vbi ius eſt belli:ibi ius vſure. Nec vſura maior eſt ꝙ rapi-
na:q: ⁊ rapina ḋr.xij.q.iiij.ſi quis. Immo rapina ampliꝰ
punit:q: in quadruplū.xij.q.ij.cum deuotiſſimā. Sed qḋ
aufertur ab hoſte in iuſto bello/nō ḋr rapina: ſed licituz.
xxiij.q.v.dicat. Ergo ꝓprie ḋr vſura/q̄ capit ab hoſte cui
iuſte bellum indicit.ſed q̄d ſit licitum ꝑ iſtud.c.ab illo. Et
in hāc opinionē potius declinat gloſ.ꝙ in aliā.⁊ Guido
magr̄ meus/⁊ ego cum eo.vt ſaluetur iſtud.c.Ambro. Et
ita erit iſte caſus ſpecialis/vbi licite recipitur vſura: cum
alijs q̄ no.xiiij.q.iiij.in ſumma.⁊ ex de vſur.cōqueſtus. fa-
cit ad iſtū intellectū qḋ legitur ⁊ no.xxiij.q.vj.iam vero.⁊
q.iiij.debet hō. Sed pone ꝙ vſurariꝰ multa lucratus eſt
cum vſuris:nūc rediens ad cor penitet:nūq̄d etiam tenet
reſtituere lucrū qḋ fecit cuz pecunia vſuraria? Ita videt.
q: que ex radice infecta ꝓcedunt:corrupta ſunt.xiiij.q.v.
necꝫ.xvj.q.iij.ſi ſacerdotes.in fi.⁊ faciūt que le.⁊ no.ex de
vſur.cū tu.§.fi.⁊ difficile eſt vt bono peragant exitu ⁊c.j.
q.j.pˀncipatus.ex de accuſa.qualiter.j.Ambroſius. Si qs
vſuram accipit:rapinā facit:vita nō viuit.xiiij.q.iiij.ſi qs.
Et Hierony. Uſuras querere/vel fraudare/aut rapere/
nihil intereſt. Sed in rapina ⁊ furto ad ſ videt teneri.ex
de reſti.ſpo.quis.ḡ ⁊ in vſura. Solutio. Qui nimis emū-
git:ſanguinē elicit. Prouer.xxx.iiij.diſt.denicꝫ. Dicēdū eſt
ꝙ nō tenetur niſi ad reſtitutionē eorū que a debitore extor
ſit:vel occaſione ſortis recepit:pacto vel intentione cor-
rupta p̄cedēte.ex de vſur.cōſuluit.⁊ forte etiā expēſas mo
deratas ⁊ operas ſuas deducere poteſt.vt in his mitius
agatur cū vſurario ꝙ cū raptore. Eſt tn̄ tutū cōſilium ꝙ
poſt reſtitutionē vſure factā de alijs de q̄bus tenet forte:
ꝓpter ꝑmiſſa petatur venia ad cautelā.ſm Ray. Alij ſtāt
indiſtincte pˀmo dicto. Dicas ſm Oſti. mediā viam tenē-
dam.ꝙ tenent ad reſtituendas expenſas ⁊ intereſſe debi
toris.in quo quidē lucrū ⁊ damnū ſuū computandū eſt:
ſicut ſatis expreſſe legit.ff.de eo qḋ certo loco.l.iij.§.pe-
nulti.⁊ fi.⁊.l.ſeq. Nec eṁ video quare interp̄tatio Ray.
ſit ꝓ vſurario facienda. Sed nec video quare debitor vl
tra intereſſe ſuū poſſit petere totū lucrum. Hoc eṁ eſſet
ſuū repetere cum vſuris.q: quicquid ſorti accedit: vſura
eſt. Matth.xxv.⁊ Luc.xix.xiiij.q.iij.plericꝫ. Et quia qḋ lu
cratus eſt fenerator de vſura/ſiue denarios ſiue aliud/nō
eſt vſura.vt dicit in pecunia habita de re furtiua.vt no.ſ.
e.ꝟ.ſed etiam nullo. Sed nūquid vxor ⁊ familia vſurarij
tenentur ad reſtitutionem? Dic vt no. in rapina.ſ.e.ꝟ.
quid ergo faciet vxor.⁊ ſeq.⁊ dixi.ſ.vbi tractaui de pecca
tis mulierū.§.feminarū.ꝟ.xciiij.in ar.xlvj. ¶ S Quid

Aleatores. de luſoribus ſiue aleatoribus? Et quidem de talibus ſi cle rici ſunt: magna vindicta ſumi debet. Unde in canonib9 apoſtolorū. Epiſcopus aut preſbyter aut diaconus alee aut ebrietati deſeruiens, aut deſinat: aut certe deponat. (alias dānetur.) Subdiaconus aūt, lector, aut cantor, ſimilia faciēs: aut deſinat: aut cōmunione priuetur. Similiter etiam et laicus. xxxv. di. eps. Hodie vero idem videtur in ſubdiacono. ar. ex͞ de ſeruis nō or. miramur. Ex hoc autem qđ dicitur in dicto canone, deſeruiens: notari pōt aſſuetudo ⁊ frequētia nimia. Sic ergo ſi hoc nō ducit in conſuetudinē non punietur. ſm Ray. Et hoc innuit gloſ. pre. c. epiſcopus. que incipit. i. valde ſeruiens. Et qđ ibi dicitur, deſinat: poteſt colligi ꝙ ⁊ ſi hoc in conſuetudinem duxerit: ⁊ admonitus deſtiterit: penā vitabit in foro contentioſo: licet debeat agere penitentiā de peccato cōmiſſo. ſm Ray. Ex illis aūt verbis, dānetur, ⁊ cōmunione priuetur: habes ꝙ peccatū eſt mortale. nam pro leui crimine nō imponerentur tales pene. ſm Ray. xj. q. iij. nemo. Dubitatio non eſt, ꝙ nedum ludus aſſiduus peccatū mortale reputatur: ſed que ⁊ ab eo oriūtur. xvij. peccata q̄ ſcripſi ſ͞. §. vlti. generaliter. ⁊. ℞. xvij. in ar. xxix. ſed etiam ipſa contumacia q̄ hanc penam exigit. vt pre. c. nemo. ⁊. c. nullus.

Sed nūquid repeti poteſt qđ in alea ꝑditur? Generaliter dicunt quidam ꝙ nō. ſed eſt pauperibus erogandū. xiiij. q. v. nō ſane. quū enī hinc ⁊ inde turpitudo verſetur: melior eſt cōditio poſſidentis. ff. de cōdi. ob tur. cauſā. l. iij. ⁊. iiij. Sed hodie fere oēs doctores tenent cōtra. per. l. ff. de alea. l. ſi. in ſi. ⁊. l. greca. alearū vſus. que vſq; ad. l. annos repetitionē admittit. Ray. vero diſtinguit. vel aliqs ludens voluntarius ⁊ ex cupiditate, amiſerit: ⁊ talis nō poteſt repetere. ⁊ ſi lucretur: ſaltē in iudicio anime: tenetur reſtituere. vel coactus, inuitus, vel attractus, ⁊ ꝑ nimiā importunitatem inductus: ⁊ ſi talis amittat: poteſt repetere. ⁊ ſi lucretur: nō tenetur reſtituere. debet enī pauperibus erogare. Et idem dixi de illo qui quū infirmus eſſet: cauſa recreationis modicū luſit: dum tn̄ alium inuitum nō compulerit. ar. ad hanc diſt. pre. c. non ſane. ex͞ de ſimo. dilect9. ℞. ff. ſi q̄dru. pau. fe. diſ. l. j. §. cum arietes. C. ad. l. iuliā de vi. pu. quoniā multa. ff. ad. l. aqui. ſi ex plagl. §. tabernarius. Nec obſ. ſi dicat luſor ꝙ nō fecit iniuriam primo qui voluntarius luſit. nam inuitus ⁊ nolens amiſit: ⁊ iſte ludus ꝓhibitus eſt per. l. ⁊ cōtra deum eſt. ergo illicite acquiſiuit. ⁊ ideo ex tali titulo etiam p̄ſcribere nō poterit. ar. ex͞ de p̄ſcrip. c. ſi. Iniuſtus enī titulus et illicit9 pro nō titulo eſt habendus. ff. de petitio. here. nec nullā. C. de agri. cenſi. ⁊ co. quēadmodū. li. xj. Sed ⁊ ſunt ꝑſone q̄bus eſt reſtituendum indiſtincte quicq̄d ab eis in ludo lucratum eſt ſiue extortū eſt. puta furioſi, ꝓdigi, minores xxv. annis ⁊ maxime pupilli. Item mēte capti, ſurdi, muti, ceci, ⁊ morbo perpetuo laborantes. quibus tutores ⁊ curatores dandi ſunt: ⁊ ſi per ſe etiam propria non libere adminiſtrant. ff. de poſtula. l. j. in fine. ⁊. l. ij. inſti. de cura. reſpon. j. ⁊ ſe. Idem de monachis ⁊ clauſtralibus. ar. xij. q. j. nolo. ⁊. c. nō dicatis. ex͞ de ſtatu. mo. cum ad monaſterium. Idem in vxore ludente res mariti. ⁊ in filiofamilias ludente res paternas. ⁊ in adminiſtratore eccleſie ludente res eccleſie: que pauperū ſunt. xvj. q. j. qm̄. In quibus caſibus tutori vel curatori, abbati, marito, patri, et eccleſie erit reſtitutio facienda. ſm Ray. Quecūq; ſit intentio ſtandū eſt ei qđ dixi. ſ͞. ℞. ſꝫ hodie fere. q: ex quo ludus illicitus eſt ⁊ reprobatus: bono animo fieri nō poteſt. ar. ff. de furtis. in furti actione. in ſi. ex͞ de reg. iur. eſtote. Si ergo dicat quis ꝙ hoc faciat bona intentione: vel cauſa recreationis: aut ludat ſine denarijs: ex quo ludit ad aleas. vel taxillos: aut accipiat vnū ludum de non reprobatis ſi velit facere ſponſionem: alioquin, in iudicio contentioſo ad minus, nullatenus ei credam: qn̄ ex cupiditate hoc faciat: quia ꝓ maiori parte ſic fieri cōſueuit. ar. ff. de legi. nam ad ea. ⁊ ex͞ de deci. c. j. ⁊ de cenſi. ea que. ⁊. c. ex parte. De iſto ludo no. in pre. c. eps. ⁊ de vi. ⁊ hone. cleri. clerici. ij. ⁊ de exceſ. p̄la. inter dilectos. ⁊ per Innocē. de immu. eccle. quia pleriq;. Et de peccatis q̄ in eo cōmittuntur dixi. ſ͞. vbi tractaui de peccatis clericorū. §. vlti. ℞. xvij. in ar. xxix.

Quid de negotiatoribus? Hic nota ꝙ quedam ſunt negotia in ſe ⁊ ex natura ſua illicita: ſicut vſura, ſimonia, meretriciū, ⁊ ſimilia: que ſine peccato mortali exerceri nō poſſunt. ⁊ hoc nō ſolum clericis, ſed ⁊ laicis ⁊ cunctis hominibus ſunt penitus interdicta. ⁊ oēs obligantur ex quo ſunt doli capaces. xiiij. nec hoc quēq;. j. q. j. reperiūtur. lxxxviij. diſ. fornicari. ex͞ de delic. pu. c. j. de iureiuran. ⁊ ſi chriſtus. §. quedā alia ſunt negotia que ex natura ſui nō ſunt inhoneſta: ſed ex adiuncta cauſa: puta ex perſona, ex loco, ex tēpore, ex iniuſto exercitio, ⁊ fraudulenta intentione, ⁊ deceptione. vt venditio, locatio, ⁊ ſimiles contractus. ⁊ quaſi ꝯtractus, vt tutela, cura negotiorum geſtorū, ⁊ ſimiles. in quo membro ⁊ oia mechanica ſicut ſunt artes textorie, ſutorie, ⁊ ſimiles includunt. hec ex ꝑſona clerici inhoneſta ſunt. Quia nemo militans deo implicat ſe negotijs ſecularibus. ij. Timo. ij. xxj. q. iij. per totum. ps. lxx. Quoniā nō cognoui negotiatiōes. ſicut habet vna trāſlatio. alia habet litteraturam. introibo in potentias dn̄i. lxxxviij. diſti. qm̄. ſm hoc intellige. ex͞ ne cleri. vel mona. c. j. laicis aūt licita ſunt. lxxxvj. diſt. peruenit. lxxxviij. di. fornicari. Et Sunt tn̄ caſus in quibus hec ſecularia negotia etiā clericis ſunt conceſſa. Primus eſt in clerico habente iuriſdictionē eccleſiaſticam et temporalem. xj. q. j. c. j. ⁊. ij. ⁊. c. experientie. lxxxix. diſ. iudicatū. ex͞ ne cleri. vel mona. eps. lib. vj. Secūdus vbi iudex ſecularis negligens eſt circa iuſtitiam reddendā inter ſubditos. talem enī pōt excōmunicare eccleſiaſticus iudex. xxiij. q. v. adminiſtratores. ex͞ de fo. cōpe. licet. ⁊. c. ex tenore. excepta ſanguinis vindicta. ex͞ ne cleri. vel mo. ſententiam. quā tamen in caſu poteſt ꝑ alium exercere. vt pre. c. eps. de ꝟbo. ſigni. nouitius. cum ibi no. Tertius quādo agitur de tutela miſerabiliū perſonarū. quā etiam monachus tenetur ſuſcipere. lxxxvj. di. ꝑuenit. lxxxvij. di. per totum. lxxxviij. diſt. c. j. ⁊. c. epiſcopus gubernationē. Et licet laicus cogatur recipere tutelā illius cui ab inteſtato ſuccedere debet. inſti. de legiti. patro. tute. in clerico ſec9 eſt q̄ ſuccedit ab inteſtato: q̄ nec recipere cogitur. vt pre. c. peruenit. Sed nūquid qđ. ſ͞. dixi monachum cogendum recipere tutelam miſerabiliū perſonarū: indiſtincte verū eſt. Non videt. q: nec eps nec monachus debent tutelam gerere. in aut. de ſanc. epiſ. §. deo amabiles. coll. ix. ſed illi. l. derogatum eſt ꝑ canones ſupradictos. hoc tn̄ adiecto ꝙ in monacho eſt abbatis authoritas requirēda. ar. xvj. q. j. monachi. Uel dic ꝙ teſtamentariā vel datiuā tutelam nullo modo poſſunt recipe. ⁊ ſic pōt intelligi. lxxxvij. di. c. ſi. xvj. q. j. gn̄aliter. xxj. q. iij. cyprianus. Et qđ dictū eſt de monachis, idem debet intelligi de canonicis regularib9 ⁊ alijs religioſis. ar. ex͞ de poſtulā. ex parte. ⁊ de ſen. excō. cum illorū. §. j. ⁊. ij. ⁊. iij. Iunge hoc qđ no. in pre. c. peruenit. Quart9 caſus eſt qn̄ cleric9 indiget nec habet aliis vnde viuat. ar. pre. c. ꝑuenit. ibi. auaritie cauſa ſuſcipiunt. xcj. di. clericus. de ꝯſe. di. v. nūq;. ⁊ ne clerici vel mo. c. j. in ſi. no. xiiij. q. ij. in ſumma. Ex loco vero hec inhoneſta dicuntur: quādo in lupanari vel alio vili loco hec exercent. nā in talibus latebris ſolent cōmitti adulteria: ⁊ nutriri heretice prauitates. ad hec. ff. de iuſti. ⁊ iur. l. penul. ff. de arbi. ſicut dies. §. ſi arbiter. lxxxj. diſt. in oībus. xxij. q. j. ſiquis ſacro. xxxv. q. vj. ab iſto. Nec obſ. qđ dicit Ambro. ꝙ lupanaria nō infamant caſtitatem. xxxij. q. v. tolerabilius. q: illud verū ē de infamia iuris. Porro ſemꝑ remanet infamia. de qua. ij. q. iij. §. notandū. ⁊. iij. q. vij. §. porro. peccati: ſeu ſuſpitio: que ſaltem ꝓpter aliorū ſcandala eſt vitanda. ex͞ de no. ope. nūti. c. cum ex iniuncto. §. penulti. Sed ⁊ rōne loci inhoneſta eſt negotiatio in eccl'ia. vnde ⁊ dn̄s eiecit ementes ⁊ vendentes de templo. Matth. xxj. Marci. xj. Luce. xix. ⁊ Io. ij. lxxxviij. di. eijciens. xvj. q. vij. ⁊ hec. j. q. iij. ſaluator. ⁊. c. ex multis. ⁊. c. ementes. ex͞ de immu. eccle. c. j. et

c. decet. lib. vj. de cele. miſ. graui. in clemē. Ex tēpoꝛe etiā dicitur inhoneſta: pſertim iudicia: ſi exerceantur in tenebꝛis. qḋ dic vt legitur ⁊ no. de of. dele. conſuluit. Et tēpoꝛe feriarum. ex̄ de ferijs. c. fi. Ex iniuſto aūt exercitio ſeu fraudulenta intentione inhoneſta dicūtur: quādo fraus in ipſis cōmittitur: vel vltra iuſtum ⁊ licitū modū extoꝛquetur. vt ſcripſi. s. de peccatis mercatoꝝ. in. §. expeditis criminibus. in ar. xliij. Item quādo plus venditur tranſeuntibus ꝙ̄ vicinis. ex̄ de emp. ⁊ ven. c. j. quādo quis mētitur ⁊ deierat vt carius vendat. vt ibi dixi. ¶ Quid ergo faciet ſacerdos de pelliparijs/ ſutoꝛibus/ pictoꝛibus/ piſtoꝛibus/ cauponibus/ mercatoꝛibus/ ⁊ ſimilibus/ qui vix vendūt. vj. nūmatas aliquarū rerum: quin ſepies mentiantur vel deierent: ⁊ multis alijs modis ibi offendūt? s. ar. xliij. §. expeditis. x. vj. nō dico de ꝯſuetudie: ſed de lōgiſſima coꝛruptela. Ad hoc dicendū ꝙ quoties tale mendaciū dicunt: moꝛtaliter peccant. xxij. q. ij. pꝛimū. ⁊ quoties ꝑ mendaciū ſuū ꝓximū decipiunt: vel carius ꝙ̄ debent vendunt: ad reſtitutionē tenētur. vide qḋ no. Inno. ex̄ de immu. eccle. q; plerique. Si aūt ignoꝛanter vel ex impꝛouiſo q: lingua labilis eſt/ vel etiā ſciēter: ſed intendūt ⁊ ſciunt ſibi ꝓdeſſe illud: vt ſic ſe ſeruent indēnes: ⁊ pꝛoximis nō obeſſe: q: ſatis valet res p̄cium quo datur: ⁊ ſic nō eſt deceptio in valoꝛe nec in re: q: nō vendit vnam pꝛo alia: nec alio modo: tunc pōt dici veniale. ⁊ ſic pōt intelligi pꝛe. c. pꝛimū. ſm Ray. Verūtamen ex quo aſſidue ⁊ de conſuetudine mentiūtur: quicq̄d dicat Ray. ex equitate ⁊ benignitate: tn̄ de veritate moꝛtale videtur. ſicut ebꝛietas ſi eſt aſſidua: eſt moꝛtale. xxv. diſt. §. al's. ⁊ hic locū habet Aug. dictum. Nullum peccatum eſt adeo veniale qḋ nō fiat criminale dum placet. xxv. di. §. criminis. Verū ſacerdos diſcretus debet tales in viam rectam inducere ⁊ dirigere quātum pōt: vt recto fine laboꝛent: ⁊ rectā intentionē habeant: ⁊ ſine oī fraude officia ſua exerceant bona fide. Et conſulerem talibus ꝙ de licentia epi ſui ſi ſanctus eſt (qḋ hodie raro cōtingit) vel ꝯfeſſoꝛis ſui querentis que dei ſunt: de licentia epi ſcirēt quātum poſſent lucrari in menſura bladi ⁊ vini ⁊ olei ⁊ ſimilibus: vel quātum ꝑ libꝛa poſſent vltra ꝙ̄ emerent vendere in recōpenſatione laboꝛis ⁊ alicuius lucri de quo viuerent: q: aliaꝫ artem nō habent de qua viuant: ⁊ expenſarū. ⁊ ſi ſic venderent ſine mendacio: ipſos crederem eſſe in tuto quoad peccatū negotiationis. ar. ex̄ de empr. ⁊ ven. c. j. ⁊ de voto c. j. ⁊ c. magne. §. fina. x. q. j. regenda. ⁊ ſic poſſet intelligi lxxxviij. di. foꝛnicari. Ji aūt qui hoc nō faciunt: ſine periculo vix euadunt. ⁊ ſic intelligit̄ qḋ dicit Leo. Difficile eſt inter ementis ⁊ vendentis cōmerciū nō interuenire peccatum. de ꝯſe. di. v. qualitas. ⁊ c. ſeq. ¶ Sunt em̄ quinque ſm Ray. que vix abſque pctō exercentur. Negotiatio. Cura rei familiaris. Pꝛocuratio. Adminiſtratio. Militia. de peni. di. v. falſas. c. negotiū. xxv. di. qualis. lxxxviij. diſt. eijciens. Adde ſextū ſm Oſti. qḋ quaſi periculoſius eſt oībus. ſcꝫ Aduocatio. de quoꝝ peccatis plene dixi. s. de peccatis aduocatoꝝ. §. expeditis magiſtroꝝ. in ar. xxxvj. Sed ⁊ ſeptimū non omittas ſcꝫ Epatus officiū quo nihil miſerius/ triſtius/ dānabilius/ periculoſius eſt: ſi perfunctoꝛie ſicut hodie cōiter/ res agatur. xl. diſt. ante oīa. ſicut late. s. dixi de peccatis coꝝ. §. ſed vt ſciant epi. in ar. xx. licet hec duo membꝛa ſub ꝓcuratione ⁊ adminiſtratione in genere valeant cōpꝛehendi. Et bꝛeuiter oīa pertinentia ad vitam actiuam periculoſioꝛa ſunt ꝙ̄ ea que reſpiciūt vitam cōtemplatiuā. ex̄ de renun. niſi cum pꝛidem. §. nec putes. et de regula. licet. ¶ V Quid de ijs q̄ faciūt balliſtas/ arcus/ lanceas/ gladios/ cultellos/ toxicū ſiue venenū/ ſotulares pictos/ aurifrigium/ taxillos ſiue decios/ coꝛonas de roſis/ ⁊ alia vana officia/ de quoꝝ officioꝝ lucro viuūt vendendo ⁊ emendo? In talibus p̄cipue eſt intentio cōſideranda. nam ſi hec faciūt vt alius inde abutatur: peccant moꝛtaliter faciendo ⁊ vendendo. ⁊ etiam peccata ex his ſequētia iudicant̄ talibus imputanda. ar. ij. q. j. notū.

pectima potēic operari queūt.

in fi. xj. q. iij. pꝛecipue. xv. q. vj. c. j. ad fi. xxvij. q. ij. ſi tu abſtines. Si vero dicat is qui talia exercet/ ꝙ habebat bonaꝫ intentionē: q: credebat hoc alicui eſſe neceſſariū vel vtile: vel animū habuit indifferentem: vel de hoc nihil cogitabat: diſtingue vtrum res eſſet talis que ad humanum vſum pōt eſſe vtilis: ſicut arma in iuſto bello/ cultellus ad ſcindendū panē vel carnes/ vel aurifrigia vel picture ad oꝛnatū eccleſie. xij. q. ij. aurū. vel regum vel reginaruꝫ vel magnatū. ar. op. xlj. di. nō cogantur. ⁊ c. parſimoniā. ibi. infucatū. i. p̄cioſum. ſm pꝛimā expoſitionē gloſ. qḋ no. in ſumma. xxij. q. iiij. Et Cecilia auro tecta deſup: ⁊ veſtis Bartholemei purpurea erat. vel quedā venena que ad ſanitatē coꝛpoꝛis a medicis cōponūtur. ⁊ tunc nō peccat ſaltem moꝛtaliter hec faciēdo: niſi ex accidenti: ſcꝫ ex gloſa ⁊c. vt. s. dixi. x. quid de negotiatoꝛibus. niſi foꝛte conſcientia ei dictet ꝙ is cui vendit ad abutenduꝫ hoc q̄rit. xxiij. q. v. de occidendis. v. q. v. nō oīs. Q ſi nullo vſui humano apta ſunt ſine pctō: vt aurifrigia ⁊ picture q̄ fiunt ad vanā gloꝛiā tantū: ⁊ venenū malū ⁊ moꝛtiferum: tūc peccant moꝛtaliter talia exercendo/ faciendo/ tenendo/ vendendo/ vel al's alienando. ar. l. que dicit ꝙ ſi quis libellum famoſum inueniat: nō debet alijs oſtendere: ſed deſtruere. al's peccat moꝛtaliter. C. de famo. li. l. vnica. v. q. j. ꝑ totum. ⁊ ad hoc optime facit. l. diſtinguens inter venenū bonū ⁊ maluꝫ: regulam adijciens ꝙ flagitioſe rei. i. q̄ nullo modo per adiectionē alterius rei ſiue materie pōt eſſe vtilis vſui humano: nec emptio nec mandatū neque ſocietas valere pōt. vt. ff. de cōtrahen. emp. q̄ inde ꝓueniūt tali poterunt imputari. ⁊ ſic pōt intelligi illud generale. Qui occaſionē dāni dat: damnū dediſſe videt̄. ex̄ de re. iu. c. fi. facit optime qḋ legit̄ ⁊ no. ex̄ de iude. ita quoꝛūdam ibi arma eis ⁊c. ⁊ in gloſ. ar. clericum. ¶ X Quid de facientibus eleemoſynā de alieno ſiue de illicitis acq̄ſitis? dic vt no. j. q. j. nō eſt putanda. ex̄ de deci. ex tranſmiſſa. xiiij. q. v. in ſumma ꝑ to. ¶ Y Sꝫ nūqd monachus vel aliꝰ religioſus pōt facere eleemoſynā? Videtur ꝙ nō. q: nec voluntatem nec ꝓpꝛium habet. xij. q. j. nolo. ⁊ c. nō dicatis. ⁊ hoc verū eſt de puro clauſtrali/ nullum officiū/ nullam adminiſtrationē habente. niſi hoc faceret de licentia abbatis/ de rebus cōibus vel ſuis vſibus deputatis. ar. xvj. q. j. placuit. ⁊ c. monachi. ex̄ de poſtu. ex parte. ⁊ de conſe. di. v. nō opoꝛtet. vel niſi videat hoiem ad moꝛtem eſurientem. tunc em̄ hoc pōt facere de licentia ſummi chꝛiſti abbatis. lxxxvj. di. nō ſatis. c. paſce. q: in tali caſu ſunt oīa cōmunia. xlvij. di. ſicut. nō obſtante contradictione abbatis inferioꝛis. viij. di. que cōtra. xj. q. iij. q̄ reſiſtit. Si vero adminiſtrationē habet: tunc nō ſoluꝫ pōt: ſed debet quicq̄d ſupeſt pauperibus erogare. xij. q. j. q: tua. in fi. ⁊ c. aurum pꝛe. c. nō ſatis. ⁊ xlvij. di. ſicut. xvj. q. j. qm̄ quicq̄d. ¶ Sed quid ſi religioſus vadit ad ſtudiū: vel in peregrinationē vadit de licentia abbatis ⁊ cōuentus. vt hodie. ex̄ ne clerici. vel mona. vt periculoſa. li. vj. nūqd facere poteſt eleemoſynā? Dicas ꝙ ſic. q: eo ipſo ꝙ abbas licentiauit ipm: videtur ei ꝯceſſiſſe ꝙ faciat oīa bona que honeſti ſcholares ⁊ peregrini facere ꝯſueuerūt. ar. ff. de ꝓcur. ad rē mobilem. ⁊ l. ad legatū. de of. dele. preterea. ff. de iureiurā. l. ij. ff. de iudi. ſi longius. ita tn̄ moderate hoc faciat. ff. ad macedo. ſenatuſcō. Item ſi filius. §. qḋ dr̄. cōfoꝛmādo ſe illis inter quos viuit. xij. diſt. illa. xlj. diſt. c. j. ⁊ iiij. de hoc no. in pꝛe. c. nō dicatis. in gloſ. nūquid. ⁊ ij. q. vij. cuꝫ paſtoꝛes. et de accuſa. ex parte. ¶ Z Quid de vxoꝛe: nūquid ſine licentia viri pōt facere eleemoſynā. Videtur ꝙ nō. q: cum ſcandalo viri hoc facere nō debet. ſicut expꝛeſſum legitur xxxiij. q. v. quod deo. vbi de hoc. ⁊ q: nec votū pōt emittere ſine cōſenſu viri. xxxiij. q. v. vna. ⁊ c. manifeſtum. ⁊ c. noluit. ⁊ q: vxoꝛ pene eſt famula viri: ⁊ vir dn̄s ⁊ caput eius j. Coꝛ. xj. Ephe. v. xxxiij. q. v. hec imago. ⁊ c. cum caput. et c. mulierem. Solutio. ſi habet res parafernales. i. ꝓpꝛias p̄ter dotem: pōt ⁊ debet inde facere eleemoſynā: etiā viro inuito. C. de pac. cōuen. hac lege. Sed ⁊ de quibuſdaꝫ

An eleemoſynā poſſit monachꝰ facere.

An viro inſcio poſſit vxoꝛ dare eleemoſynā.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

rebus viri de pane vino ⁊ ſimilibus/que bono ⁊ appro/
bato more conſueuerũt ad diſpenſationẽ vxoris ptine/
re:põt moderate dare pro deo:informans ſibi ↄſcientiã
ꝙ maritus debeat hoc ratum habere:licet forte ore aliqñ
ꝓhibuerit hoc maritus. Solent enĩ mariti prohibere ta/
lia ad terrorem. vt ſic etſi nõ in toto/tamen tẽperent ſe a
tanto. Poteſt etiã ſibi informare cõſcientiam ex qualita/
te pauperis:de quo credit ꝙ ſi maritus eũ videret:ei por/
rigeret.ar.inſtit.de obli. que quaſi ex delicto naſc.§.pla/
cuit. Sed ⁊ de licentia viri hoc põt ⁊ debet facere indi/
ſtincte. In q̃ caſu caueat ne ſibi accidat ſicut Berte: cui
hoc in partibus Francie maritus ſuus q̃ mercator et di/
ues erat ↄceſſerat:⁊ ipſa moriẽs hec oĩa reliquit arbitrio
viri ſui:q: nihil voluit ꝑ eius aĩa erogare. ſed poſtea ſup
hoc requiſitus reſpõdit Berte ſualamait quãtum quale
ſempriſt.ſeſenait. Sin aũt oĩbus modis credit ꝙ marito
diſpliceret ſi daret:nec põt ſuam ↄſcientiam informare ꝙ
dare poſſit:nullatenus det cum ſcandalo mariti nec con
tra volũtatem ſuam de bonis eius.q: tunc furtum eſſet.
intellige pre.c.qđ deo pari. ⁊ hoc eſt verũ niſi pauperem
videret fame morientẽ.q: tunc dare poſſet eleemoſynam
de licentia ſummi ſponſi.ſicut.ſ.in xſi. ſed nũquid mona
chus. Nota i monacho. Et nota ꝙ ſicut de rebus mariti
nõ poſſunt dare eleemoſynã:ſic nec de rebus dotalibus/
quarum dñs eſt maritus cõſtante matrimonio.C.de rei
ven.dote.C.de iure do.in rebus.ex̃ de dona.ꝓpter nup.ꝑ
veſtras.⁊ de vſuris.ſalubriter. Nec de aliis q̃ lucratur de
bonis mariti.q: que habet mulier/preſumũtur eſſe de bo
nis mariti.no.ex̃ de in integ.reſt.cõſtitutus.in gloſ.ſcʒ pa
tor.⁊ de do.poſt diuor.c.ij.in gloſ.hoc intelligitur. Si aũt
nõ de bonis mariti aliqua lucraret̃.de illis põt eleemoſy/
nam facere:ſicut de ꝓpriis ⁊ parafernalibus dictũ eſt.ar:
ex̃ de deci.ex tranſmiſſa. Item caueant vxores a menda
cio:ne ſcilʒ quũ dederint eleemoſynã/mentiantur ſe non
dediſſe:forte ꝓpter metum virorũ:nec in temporalẽ eter/
na quã meruerant retributio cõmutetur. ſicut legitur de
obſtetricibus.Exo.j.xxij.q.ij.ſi qlibet. ¶ Quid de filiofa
milias. Dicas ꝙ ſic de caſtrenſi.q: aduocatus vel ꝓcura/
tor et quaſi caſtrẽſi.qđ acquirit in caſtris.q: miles de pe
culio põt facere eleemoſynã.nã quãtum ad illud paterfa
milias cenſetur.ff.ad macedo.l.j.§.ſi.⁊.l.ij.C.de inof.teſt.
l.ſi.de aduentitio aũt qđ ꝓuenit ab extraneo: vel ꝓfecti/
tio qđ ꝓuenit a patre vt inde lucretur. Quis pmũ ſuũ ſit
quoad ꝓprietatem:ſcđm quoad ſpem ſucceſſionis. ⁊ ſic
intellige qđ quodãmodo dñs rerũ paternarũ etiam viuẽ
te patre intelligit̃.inſtit̃.de heredũ quali.⁊ diffe.§.ſed ſui
nõ põt nec debet facere eleemoſynã.ſicut ꝓxime ſupra di
ctum eſt in vxore ⁊ in monacho:⁊ in his caſibus in q̃bus
põt al's donare:qui ſunt quatuor. Nam iuſta ratione mo
tus cauſa mortis donare põt. Item ſi habet peculium ca
ſtrenſe:vt dixi:vel quaſi. Item ſi habet liberã adminiſtra
tionẽ peculij ꝓfectitij:⁊ hoc ipm ſpãliter ei conceſſum ſit.
Item vbi eſt fili⁹ comitis vel marchionis vel ſenatoris,
al's non.quãtumcũq; magnus ſit ⁊ diſcretus.ff.de dona.
filiuſfamilias. rñ.j.⁊.§.j.ij.⁊.iij. Et ſi voueat facere elee/
moſynã de peculio ꝓfectitio: ↄſiderata qualitate ꝑſone
patris ⁊ filij:⁊ eleemoſyne quãtitate/põt reddere eleemo
ſynã:niſi pater expreſſe contradicat. Idem intelligas in
vxore ⁊ mercenario porrigenti modicã eleemoſynã indi/
genti.ar.ad hoc expreſſum.ff.de dona. filiuſfamilias.§.j.
⁊.ij.ff.de lega.iij.ſi filie.lxxxj.diſt.paſce. Hec eſt ↄſuetudo
etiam nã improbanda.ar.ex̃ de dona.ceterũ.⁊ de teſta.re
latum.ij.§.j. ¶ Aa Quid de iis qui excõicati tpe excõ/
municatiõis acquiſierũt negotiãdo vel ex dono accipiẽ/
do: Item de iis q̃ al's illicite beneficia eccleſiaſtica/vel ca
ſtra/vel alia ſunt adepti:⁊ inde multa ꝑceperũt: Et q̃deʒ
tenent̃ totũ reſtituere:ſi aĩas ſuas velint ſaluare. vt ꝓba
tur ex̃ de eta.⁊ quali.cum bone.ex̃ de ele.excõ.mi. poſtula
ſtis.de elec.ꝑ inquiſitionẽʒ.de ꝑben.dilecto.in ſi.de his q̃
ſi.a pre.cõtinebatur,de iure pa.cũ dilectus,in ſi, de ſimo,

Liceat ne filio/familias eleemo/ſynã da/re.

Excõica/ti.

Mattheus.de ap.paſtoralis.§.ſi.Sed nũquid excõmuni
catus obligat ſibi aliquem ↄtrahendo: Non videtur ad
minus ciuiliter.q: ſibi ſunt cũ effectu oẽs actus legitimi
interdicti .ex̃ de ſen.excõ.ſolet a nõnullis.§.ſi.ar.de teſti.
licet ex quadam.j.rñ.de excep.pla.inter dilectos.§.j.in ſi.
Et oẽ priuilegiũ legis ⁊ beneficiũ.in aut̃.de priuil.do.he
reti.muli.nõ ꝓſtan.§.penulti.coll̃.viij. Nec heres põt inſti
tui.in aut̃.vt cũ de appel.cogno.§.generalẽ.⁊ ſe.coll̃.viij.
Sed ⁊ oẽs contractus. Unde ⁊ alienatio ab eo facta irri
ta eſt.ex̃ de do.⁊ cõtu.veritatis.ad ſi. Sed ⁊ oĩs ſibi parti
cipatio interdicta.ex̃ de excep. exceptionẽ.⁊.c.pia.lib.vj.
Se tñ alij obligare põt. Conditionẽ igitur ſuã deteriorẽ
poteſt facere:nõ meliorẽ.ar.ex̃ de arbi.cum dilect⁹.de iu
dic̃.intelleximus.niſi forte defendendo ſe in iudicio.ex̃ de
excep.cum inter priorem. Eſt igitur natura excõmunica/
ti cõtraria nature pupilli.quia pupillus ſine authoritate
ꝑtoris poteſt ſibi alium obligare:licet ipſe nõ obligetur.
q: ſine authoritate tutoris licet ei cõditionem ſuam face
re meliorem:ſed nõ deteriorem. vt inſtit̃.de autho.tu.rñ.j.
¶ Quid ergo ſi ex cõtractu inito cum excõmunicato tẽ/
pore excõicationis debeo ſibi.c.libras. Dic de hoc vt no.
xv.q.vj.nos. Tenet ibi Jo.ꝙ ſolutio facienda eſt excõica
to.ſed additio Bar.contra.ſed Inno.⁊ ego cum eo tene
mus cũ Jo.de do.⁊ contu.veritatis.in ſi.⁊ faciũt pro hoc
que no.in additione ſeq. que incipit ſm Oſti. in ſumma
de ſen.excõ.⁊ q̃ ſit pena.ꝟ. Sed quid ſi dum aliquis eſſet
obligatus ſm Oſti. qui ita no.in ſua ſumma de pe.⁊ re,
§.q̃bus ⁊ qualiter.quaſi ad ſi.ꝟ. Quid de iis qui excom/
municati. Qđ dicit de excõmunicatis nõ teneo.imo con/
tra.q: qđ faciũt excõmunicati extra iudiciũ ⁊ in tẽpora/
bus/tenet.ex̃ de ſen.excõ.ſolet.§.ſi.lib.vj.⁊ hec eſt ſenten/
tia Inno.ex̃ de cõſue.cum dilectus.in gloſ.ſuſpenſus.ꝟ.
Item dicunt.⁊ de ꝓcura.conſulti.gloſ.j.in ſi. vbi tenet ꝙ
excõmunicatus cõtractus peragere põt.⁊ de do.⁊ cõtu.
veritatis.in gloſ.excõmunicat⁹.⁊ de excep.pia.li.vj.gloſ.
in iudicio.vbi tenet ꝙ emptiones ⁊ cõtractus ⁊ hmõi va
lent facta ꝑ excõmunicatum:etiã ſi publice vel ſolẽniter
ſit excõmunicatus.⁊ facit qđ etiã ipſe no.e.t.exceptionẽ.
⁊.c.venerabilis. ⁊ de ſen.excõ. ſi vere.in gloſ.hic colligit̃.
Pro hoc etiam facit q: ſm Inno.excõmunicatus teſtari
põt.vt ipſe no.in pre.c.veritatis.⁊ de ſen.excõ.cum volũ
tate.in gloſ.optime facit ꝑ Inno.de here.excõicamus.§.
credentes.ibi.ex tunc.⁊ ibi.vt nec teſtandi liberam habe
ant facultatem.ergo ante annũ teſtari põt:⁊ tñ eſt ibi ex/
cõmunicatus.no.Oſtiẽ.ↄtra in pre.c.pia.⁊ Bar.de vſur.
quãq̃.li.vj.no.etiã de hoc ꝑ Archid. pre.c.pia. ⁊ per Joã.
an.ex̃ de ſen.excõ.decernimus.lib.vj. Uide etiam hoc qđ
no.xv.q.vj.nos ſanctorum.in gloſ.ſed quid.

¶ Articulus.xlvij. A

Sed que forma ſer/
uanda eſt in reſtitutione illicite acquiſi
torũ: Hec/vt ſemꝑ pmo ſatiſfaciat ſpolia
tis:vel damnũ paſſis: vel eorũ heredib⁹
regulariter ſi inueniri poſſunt.iiij.q.j.re
dintegrãda.ex̃ de reſtitu.ſpo.ꝑ totum.de vſur.cum tu.de
homi.ſicut dignũ. Et intelligas ſatiſfactum ex quo et eo
de remiſerũt:qualitercũq; ſatiſfactũ fuerit: etiã ſi dona/
uit is cui erat reſtitutio facienda:licet aliqui ↄtradicant:
dum tñ ſit ꝑſona q̃ donare poſſit.que donatio ex quo ꝑfe
cta eſt/poſtea ex penitentia nõ reuocat̃.ex̃ de dona.c.vlti.
legitur ⁊ no. ¶ Dicunt tñ theologi quidã ꝙ ſi fenerator
partem pecunie fenoris reſtituat ei a quo habuit:vel he/
redi ſuo:⁊ de voluntate eiuſdem partẽ retineat: ꝙ nõ eſt
liberatus niſi totum offerat. Sed tu dic ꝙ ſi ex pacto ſit:
liberatus nõ eſt.ar.ex̃ de ſimo.veniens. Sin aũt vſurari⁹
vel raptor partem liberaliter ⁊ ſine pacto ſoluat et offe/
rat:⁊ de alia parte miam petat: et debitor liberaliter di/
mittat:liberatus eſt creditor.nec tenetur vlterius ad re/
ſtitutionẽ; ſicut nec teneretur ſi gratis recepiſſet gratis